

[sou 1987:3 bil 2] Ref

# Sveriges arbetskraft

*Prognos till år 2000*

**Ur KB:s samlingar**

Digitaliserad år 2015



National Library  
of Sweden

---

Information om arbetsmarknaden 1986:7

---

Sveriges officiella statistik

Statistiska centralbyrån

[sou 1987:3 bil 2] Ref

# *Sveriges arbetskraft*

*Prognos till år 2000*

---

Information om arbetsmarknaden 1986:7

---

Sveriges officiella statistik

Statistiska centralbyrån

## NY SERIE

Från och med 1986 samlar SCB analysrapporter och jämförande översikter om arbetsmarknaden i en ny skriftserie – **Information om arbetsmarknaden (IAM)**.

Detta sker i samband med att produktion och analys av arbetsmarknadsstatistiken förts samman till en ny avdelning inom SCB.

### Hittills utgivna publikationer i serien Information om arbetsmarknaden

- 1986:1 Introduktion till arbetsmarknadsstatistiken
- 1986:2 Kvinnor och män på arbetsmarknaden
- 1986:3 Kvinnors och mäns löner
- 1986:4 Women and men in the labour market
- 1986:5 Wages and salaries of women and men
- 1986:6 Arbetskraftsbarometer 1986
- 1986:7 Sveriges arbetskraft – prognos till år 2000

### Skrifter som publiceras inom den närmaste framtiden

- Ungdomens arbetsmarknad
- Länens arbetsmarknad 1976–1985
- Yrkesbytenas struktur
- Hur stora är felen i arbetskraftsprognoserna?

## IPF UPPGÅR I DEN NYA SERIEN

Serien Information i prognosfrågor (IPF) uppgår i den nya serien Information om arbetsmarknaden. Det betyder att årgång 1985 av IPF är den sista.

I fortsättningen publiceras således prognosinstitutets rapporter om utbildning och arbetsmarknad i serien Information om arbetsmarknaden.

### Urval av rapporter i IPF-serien

- 1982:2 Byta arbetstid – byta jobb
- 1982:3 Vem går på högskolan?
- 1982:6 Lärare för livet?
- 1983:1 Länens arbetsmarknad 1976- 1982
- 1984:1 Sveriges arbetskraft – Arbetskraftsresurserna 1990 och 2000
- 1984:5 Folkets datorvanor
- 1985:2 Trender och prognoser – inför 90-talet
- 1985:3 Kommunernas befolkning, hushåll och flyttningsmönster

#### SCBs publikationer beställer Du enklast direkt från SCB

Beställningsadress  
SCB-Distribution  
70189 ÖREBRO

Beställningstelefon  
019 - 14 03 20, begär »Distributionen«  
Måndag – fredag 09.00 – 15.00

# *Sveriges arbetskraft*

*Prognos till år 2000*

---

Information om arbetsmarknaden 1986:7

---

# The Swedish labour force

## Projection to the year 2000

Official Statistics of Sweden  
Statistics Sweden  
Stockholm 1986

---

Från trycket 16 december 1986  
Producent STATISTISKA CENTRALBYRÅN, Avdelningen för  
arbetsmarknadsstatistik, prognosinstitutet  
Förfrågningar Hans Eriksson, tel 08-783 48 25  
Monica Hultin, tel 08-783 48 23

Published by  
Statistics Sweden, S-115 81 Stockholm

ISBN 91-618-0162-3  
ISSN 0283-3719

Printed in Sweden  
SCB-Tryck, Örebro 1986

# Förord

I denna rapport från prognosinstitutet vid SCBs avdelning för arbetsmarknadsstatistik presenteras beräkningar över utbudet av arbetskraft fram till sekelskiftet. Resultaten används som underlag i finansdepartementets långtidsutredning (LU 87).

Beräkningarna bygger på analyser av hur utbudet av arbetskraft förändrats under den senaste tjugoårsperioden. Underlaget för dessa analyser är huvudsakligen SCBs arbetskraftsundersökningar (AKU). En viktig utgångspunkt för beräkningarna är att ekonomisk balans och full sysselsättning förutsätts ha uppnåtts till 1995.

Tidigare gjorda beräkningar av tillgången på arbetskraft har presenterats i skriftserien Information i prognosfrågor (IPF). Senast gjordes detta i IPF 1984:1, "Sveriges arbetskraft. Arbetskraftsresurserna 1990 och 2000". IPF-serien har nu upphört som självständig serie och från och med 1986 uppgått i den nya serien Information om arbetsmarknaden (IAM).

Föreliggande rapport har utarbetats av Hans Eriksson. Monica Hultin har medverkat i analysarbetet och gjort beräkningarna. För diagramutformning och layout svarar Raili Sjöberg.

Stockholm i december 1986

Sten Johansson

Margit Strandberg

# Prognosinstitutet

är en funktion inom SCBs avdelning för arbetsmarknadsstatistik. På prognosinstitutet gör vi

## **analyser och prognoser om utbildning och arbetsmarknad.**

Bl a görs beräkningar av hur många som kommer att examineras på olika utbildningslinjer och hur den totala tillgången på personer med olika slags utbildning kommer att förändras. Vi gör också beräkningar av hur många som kommer att arbeta i olika näringsgrenar och yrken i framtiden och hur många som kommer att behöva nyrekryteras. Prognoser över den totala tillgången på arbetskraft görs regelbundet som underlag för de statliga långtidsutredningarna (LU).

Varje höst görs den s k **Arbetskraftsbarometern**, som visar arbetsmarknadsläget och utsikterna för de närmaste åren för olika utbildningskategorier.

## *Uppdragsverksamhet*

Vår verksamhet finansieras till övervägande delen med statliga anslag. Men vi åtar oss också att mot betalning utföra **uppdrag**. Det kan t ex gälla prognoser för enskilda yrkes- eller utbildningsgrupper, geografisk eller yrkesmässig rörlighet hos olika grupper på arbetsmarknaden eller andra frågor som har med utbildning och/eller arbetsmarknad att göra.

# Innehållsförteckning

|  |    |
|--|----|
| Sammanfattning .....                                 | 7  |
| Allmänna förutsättningar för beräkningarna .....     | 10 |
| Dataunderlag och beräkningsmodell .....              | 11 |
| Befolkningsutvecklingen .....                        | 15 |
| Arbetskraftsdeltagandet .....                        | 18 |
| Arbetslösheten .....                                 | 29 |
| Arbetskraftens storlek och antalet sysselsatta ..... | 33 |
| Frånvaron från arbetet .....                         | 35 |
| Veckoarbetstiden .....                               | 38 |
| Totala antalet arbetade timmar .....                 | 44 |
| Alternativa kalkyler .....                           | 46 |
| Summary .....  | 49 |
| Bilaga Jämförelse med beräkningarna för LU 84 .....  | 52 |
| Tabeller .....                                       | 54 |



# Sammanfattning

## Fler i yrkesverksam ålder

Antalet personer i de mest yrkesverksamma åldrarna (25–59 år) kommer att öka med ungefär 350 000 under de närmaste femton åren. Det innebär att en mycket kraftig ökning av utbudet av arbetskraft är att förutse bara till följd av befolkningsutvecklingen. Visserligen minskar antalet unga och gamla i de arbetsföra åldrarna, men det betyder mindre, då andelen förvärvsarbetande bland dem är avsevärt lägre än i åldersgruppen 25–59 år.

## Allt större del av kvinnorna förvärvsarbetar

Andelen förvärvsarbetande bland män i åldern 24–59 år har under lång tid legat på ungefär nuvarande nivå, dvs runt 95 procent. Bland de unga och gamla har rätt kraftiga minskningar av förvärvsfrekvensen inträffat, vilket hänger samman med förlängd skolgång respektive sänkt pensionsålder och ökad förtidspensionering.

Bland kvinnorna har däremot allt fler kommit ut på arbetsmarknaden och skillnaden gentemot männen har avtagit för varje år. För närvarande arbetar cirka 85 procent av kvinnorna i åldern 25–59 år. Vi räknar med att kvinnorna år 2000 kommer att finnas ute på arbetsmarknaden i samma omfattning som männen. De nuvarande skillnaderna i arbetstid mellan män och kvinnor antas dock komma att bestå, vilket innebär att männen i genomsnitt arbetar omkring 40 timmar per vecka och kvinnorna något mer än 30 timmar.

## Kortare arbetstid under nittioalet

Under de senaste fyra-fem åren har den genomsnittliga veckoarbetstiden ökat med i genomsnitt en halvtimme för män och med något mer än en timme för kvinnor. Detta är ett brott på den långsiktiga nedåtgående trenden. För männens del förefaller utvecklingen under de senaste åren kunna vara en tillfällig effekt, förorsakad av den goda konjunkturen, som fört med sig ökat övertidsarbete. För kvinnorna kan det vara fråga om mer bestående förändringar. Det förefaller också troligt att människor försökt kompensera sig för den dåliga löneutvecklingen under de senaste tio åren genom att arbeta mera.

Vi räknar med att kvinnornas arbetstid fortsätter att öka något fram till 1990 men att den därefter avtar. Männen antas arbeta lika lång tid 1990 som 1985, men även för dem räknar vi med att arbetstiden kommer att sjunka under nittioalet. De här antagandena bygger på förutsättningen om en stabil ekonomisk tillväxt med höjda reallöner. Det skulle ge individer och hushåll ekonomiska möjligheter att minska arbetstiden. Att önskemål finns om kortare arbetstid om ekonomin förbättras har undersökningar visat.

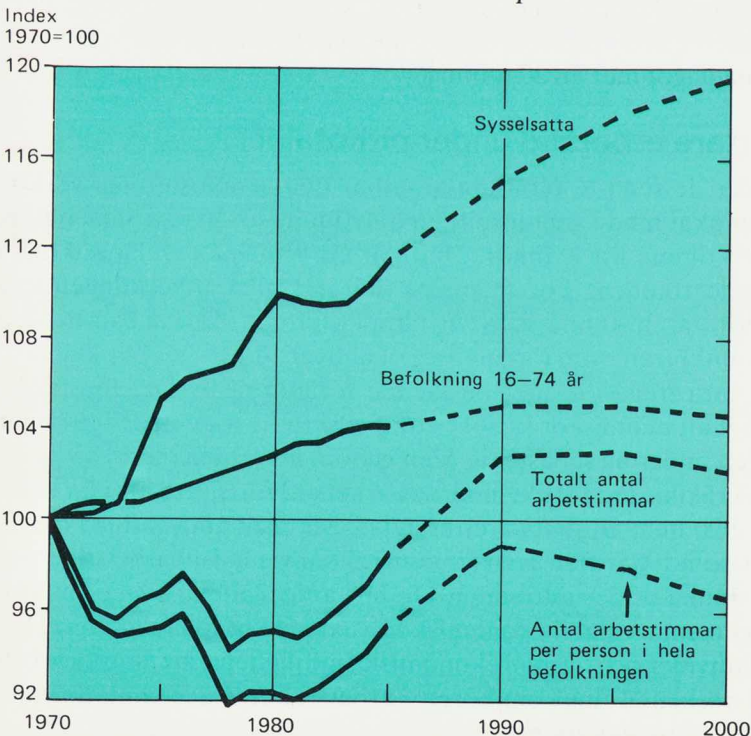
## Totala arbetsvolymen ökar

Den totala arbetsinsatsen på arbetsmarknaden mätt i utförda arbetstimmar har ökat kontinuerligt sedan 1981, vilket innebär ett brott på sjuttitalets nedåtgående trend. År 1985 utfördes 6 252 miljoner arbetstimmar. Fram till år 1990 förutses en ökning med drygt fyra procent, men sedan stagnerar timvolymen och den till och med minskar något mot slutet av nittiotalet.

Bakom den beräknade fortsatta ökningen fram till 1990 ligger dels den starka ökningen av befolkningen i de mest yrkesverksamma åldrarna, dels en fortsatt ökning av antalet kvinnor i förvärsarbete. Stagnationen under nittiotalet är en följd av kortare arbetstid, vilket ungefär uppväger effekterna av befolkningsutvecklingen och kvinnornas ökade arbetskraftsdeltagande.

Den totala arbetsvolymen som utfördes 1985 motsvarade 748 timmar per person i *hela* befolkningen, d v s inklusive barn och pensionärer och andra som inte förvärsarbetar. Fram till 1990 kommer detta timantal att öka med drygt tre procent. Därefter inträder en svag minskning, men även år 2000 kommer antalet arbetstimmar per person i befolkningen att ligga högre än för närvarande, trots våra antaganden om kortare veckoarbetstid under nittiotalet. Det här innebär att även med oförändrad lönenivå kommer hushållens samlade inkomster av arbete att öka.

### *Sysselsättning, befolkning i arbetsför ålder, totalt antal arbetstimmar och antal arbetstimmar per invånare*



## Osäkra punkter i beräkningarna

Beräkningarna av utbudet av arbetskraft bygger på en serie förutsättningar och antaganden som naturligtvis kan ifrågasättas. En del förutsättningar är emellertid tämligen givna, som exempelvis befolkningsutvecklingen. Det skulle krävas en radikal omläggning av vår invandrings- och flyktingpolitik för att befolkningsprognosen skall slå så fel att det skulle ha någon märkbar inverkan på arbetskraftsutbudet. Det förefaller också tämligen givet att förvärvsfrekvensen bland män i de mest yrkesverksamma åldrarna kommer att ligga kvar på samma höga nivå som hittills. Allt talar också för att kvinnornas arbetskraftsdeltagande fortsätter att öka, men det är naturligtvis osäkert hur snabb ökningen kan bli i fortsättningen. Arbetskraftsdeltagandet bland de yngsta och de äldsta påverkas direkt av politiska beslut om utbildning och pensionering, vilket gör förutsägelser svåra att göra.

Den största osäkerhetsfaktorn är ändå sannolikt arbetstidens förändring. Vi har under de senaste åren kunnat notera ett brott på en långsiktigt nedåtgående trend. Är detta ett tillfälligt och snabbt övergående fenomen eller är det en förändring som kan bli bestående under någon längre tid? Det förefaller ju inte särskilt troligt att arbetstiden på riktigt lång sikt kommer att öka. Frågan är väl snarast hur snart den kommer att börja sjunka igen. Vårt antagande om sjunkande arbetstider under nittioalet bygger på förutsättningen att reallönerna kommer att stiga. Om så inte blir fallet är det knappast troligt att människor kommer att anse sig att ha råd att arbeta mindre än man gör nu.

### *Arbetskraft, sysselsättning och arbetsvolym*

|   | 1970  | 1975  | 1980  | 1985  | 1990  | 1995  | 2000  |
|---|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Arbetskraft<br>(tusental)                   | 3 913 | 4 129 | 4 318 | 4 424 | 4 544 | 4 636 | 4 697 |
| Sysselsatta<br>(tusental)                   | 3 854 | 4 062 | 4 232 | 4 299 | 4 435 | 4 543 | 4 604 |
| Arbetsvolym<br>(miljoner arbets-<br>timmar) | 6 351 | 6 139 | 6 039 | 6 252 | 6 527 | 6 542 | 6 488 |

## Allmänna förutsättningar för beräkningarna

Denna kalkyl av arbetskraftsresursernas utveckling har gjorts som underlag för finansdepartementets långtidsutredning (LU 87). Utbudet av arbetskraft, i antal personer och i antal arbetade timmar, beräknas för åren 1990, 1995 och 2000.

Beräkningarna av tillgången på arbetskraft för prognosåren bygger dels på en analys av utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden under de senaste 10–20 åren, dels på vissa allmänna förutsättningar, eller snarare målsättningar, om den ekonomiska utvecklingen framöver. Den övergripande målsättningen är att ekonomisk balans, innebärande bl a full sysselsättning och regional balans, skall ha uppnåtts till 1995, som är slutåret för långtidsutredningens kalkyler. Mer konkret innebär detta att efterfrågan på arbetskraft förutsätts komma att ligga på en sådan nivå att den öppna arbetslösheten blir två procent 1995 (mot 2,8 procent 1985) och att antalet latent arbetssökande åtminstone inte blir större än i dag. Med latent arbetssökande menas de som både skulle vilja och kunna arbeta, men som ändå inte söker arbete, därför att man bedömer att chansen att få arbete är liten. År 1985 fanns enligt arbetskraftsundersökningarna 37 000 latent arbetssökande, vilket motsvarar 0,8 procent av hela arbetskraften.

Vidare förutsätts att reallönerna kommer att stiga, vilket i beräkningarna tar sig uttryck i ett antagande om att den genomsnittliga arbetstiden kommer att sjunka något under nittioalet. Vi gör emellertid inga explicita antaganden om lagstadgad rätt till kortare arbetstid, t ex i form av kortare arbetsvecka, längre semester eller sänkt pensionsålder. Vi för heller inte in i beräkningarna några utökade möjligheter till tjänstledighet.

Det här innebär emellertid inte att vi tror att den här typen av reformer inte kan bli aktuella under prognosperioden. Om man ser bakåt femton år finner man ju en mängd reformer som förkortat den tid man arbetar. Vi har den allmänna förkortningen av veckoarbetstiden i början av sjuttioalet, sänkningen av pensionsåldern 1976, införandet av den femte semesterveckan 1978 och den successiva utbyggnaden av föräldraförsäkringen. Mot den bakgrunden ter det sig sannolikt att reformer som påverkar arbetstiden kommer att genomföras under åren fram till sekelskiftet. Men om så kommer att bli fallet är naturligtvis i hög grad beroende av den ekonomiska utvecklingen.

# Dataunderlag och beräkningsmodell

## Arbetskraftsundersökningarna (AKU)

Det statistiska underlaget för den analys som ligger till grund för prognosen är SCBs arbetskraftsundersökningar (AKU), som sedan 1970 görs varje månad. Mätperiod är vanligtvis två angränsande, helgfria veckor i respektive månad. (Under åren 1963 till och med 1969 gjordes mätningar fyra gånger per år.) Fr o m 1986 intervjuas varje månad cirka 16 000 individer. Uppgifterna som insamlas ger en bred beskrivning av de intervjuades arbetsmarknadssituation under veckan. Resultaten av de månatliga undersökningarna sammanställs till kvartalsrapporter och till årsmedeltal. Det är i första hand de senare som utnyttjats för att beskriva och analysera utvecklingen.

AKU är således den huvudsakliga datakällan, men även statistik från riksförsäkringsverket om förtidspensionering och delpension har använts, liksom den elevstatistik som SCB sammanställer. Dessa material har givit en komplettering av den bild som AKU ger av arbetskraftsdeltagandet i början och slutet av den yrkesverksamma perioden i människors liv.

## Begrepp och definitioner

*Arbetskraften* består av sysselsatta personer och arbetslösa. Det relativa AK-talet anger hur stor procentuell andel av befolkningen som tillhör arbetskraften. Till arbetskraften räknas här endast personer i åldern 16–74 år. (Fr o m 1986 ingår åldrarna 65–74 år inte i den löpande redovisningen av AKU. Undersökningar av åldersgruppen 65–74 år görs numera bara under ett kvartal varje år.)

För att räknas som *arbetslös* skall en person inte bara sakna arbete utan även aktivt söka arbete och vara beredd att i stort sett omedelbart ta ett arbete om det erbjuds. I den öppna arbetslösheten ingår därmed inte de som velat och kunnat arbeta men som ändå inte sökt arbete, s k latent arbetssökande. Inte heller ingår deltidsarbetande, som skulle vilja ha mer arbete, s k partiellt arbetslösa.

De *sysselsatta* består av personer som har en anställning eller arbetar som egna företagare eller hjälper till i familjemedlems företag utan lön. De sysselsatta delas i sin tur upp i kategorierna personer i arbete respektive tillfälligt frånvarande.

Med *personer i arbete* menas alla de som under mätveckan arbetat minst en timme.

Med *tillfälligt frånvarande* menas de som varit borta från arbetet *hela* veckan. Den relativa frånvaron räknas i procent av de sysselsatta. Frånvaro under enstaka dagar av veckan ger utslag i statistiken på så vis att den faktiskt arbetade tiden under mätveckan minskar i motsvarande grad. (Fr o m 1987 kommer AKU att även kunna redovisa frånvaro som är kortare än en vecka.)

## Beräkningsmodell

Diagrammet över beräkningsgången visar sambandet mellan olika begrepp som används i AKU samt hur vi beräknar antalet personer i arbetskraften och antalet arbetade timmar totalt under året. Beräkningarna görs separat för kvinnor och män, fördelade på åtta åldersklasser.

Hur man beräknar antalet personer i *arbetskraften*, antalet sysselsatta och antalet arbetslösa kräver knappast någon förklaring utöver vad som framgår av diagrammet. Det bör dock understrykas att vi inte gör någon egentlig prognos för arbetslösheten. Den är i stället så att säga "målbestämd" (se avsnittet "Allmänna förutsättningar för beräkningarna").

Beräkningen av *årsarbetstiden per sysselsatt* går till så att den genomsnittliga veckoarbetstiden per person i arbete multipliceras med antalet veckor man faktiskt arbetar under året. Från årets 52 veckor drar vi bort 5 veckor för semester, 1,8 veckor för helgdagar som inte infaller på lördagar eller söndagar samt mellan fyra och fem veckors frånvaro av annan orsak än semester (antalet varierar något för de olika prognosåren, beroende på att vi antagit att det slaget av frånvaro kommer att öka något).

Den *totala arbetsvolymen* beräknas på så sätt att den blir jämförbar med de uppgifter som tas fram inom SCBs nationalräkenskaper (NR). Skälet härtill är att LU använder nationalräkenskaperna som underlag för bedömningen av den ekonomiska utvecklingen. Genom att även använda arbetsvolymdata från nationalräkenskaperna får man en beskrivning av hur arbetsvolymen utvecklas som är konsistent med beskrivningen av den ekonomiska utvecklingen.

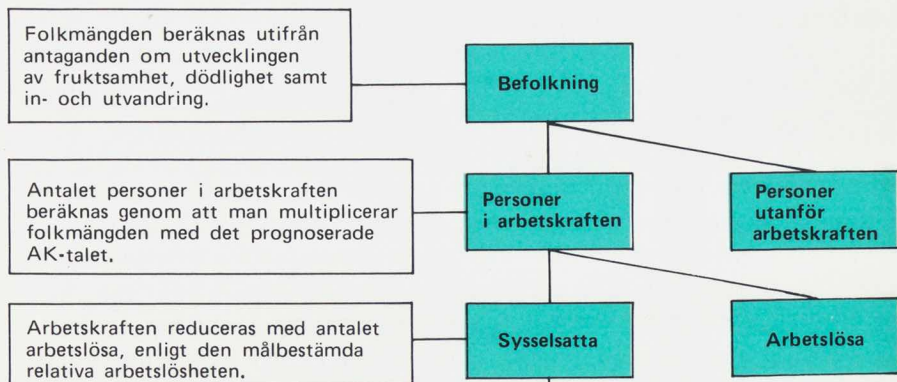
Det sätt på vilket vi beräknar den totala timvolymen kan förefalla vara en onödig omväg. En mer direkt väg skulle ju vara att ta den genomsnittliga veckoarbetstiden för personer i arbete, multiplicera denna med 52, varvid årsarbetstiden per person i arbete skulle erhållas. Om man sedan multiplicerade denna med antalet personer i arbete skulle man få den totala timvolymen.

Skälet till att denna "raka" metod inte används är att AKU medvetet undviker att förlägga sina undersökningar till veckor där helgdagar ingår. AKUs mätveckor är alltså egentligen inga riktigt genomsnittliga veckor när det gäller arbetstiden utan de ger en något för hög arbetstid. Det är också svårt att få en säker skattning av semesterfrånvarons omfattning med hjälp av AKU. Semesterns koncentration till sommar-månaderna gör att förläggningen av mätveckorna under dessa månader blir mycket betydelsefull. Detta tar sig uttryck i att den i AKU uppmätta semesterfrånvaron varierar kraftigare över åren än vad den rimligen kan göra i verkligheten.

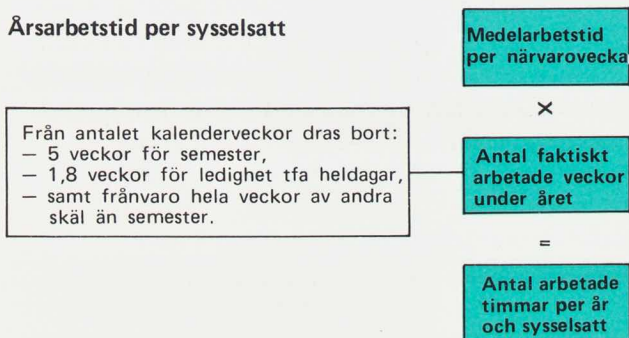
Hur man än beräknar årsarbetstiden och den totala arbetsvolymen så får man komma ihåg att det rör sig om beräkningar även för förfluten tid. Några direkta mätningar av årsarbetstiden och den totala timvolymen görs ju inte. Genom att man använder samma skattningmetoder år efter år kan man dock förutsätta att skattningen av *förändringen* över tiden är säkrare än skattningen av *nivån*.

## Beräkningsmodell

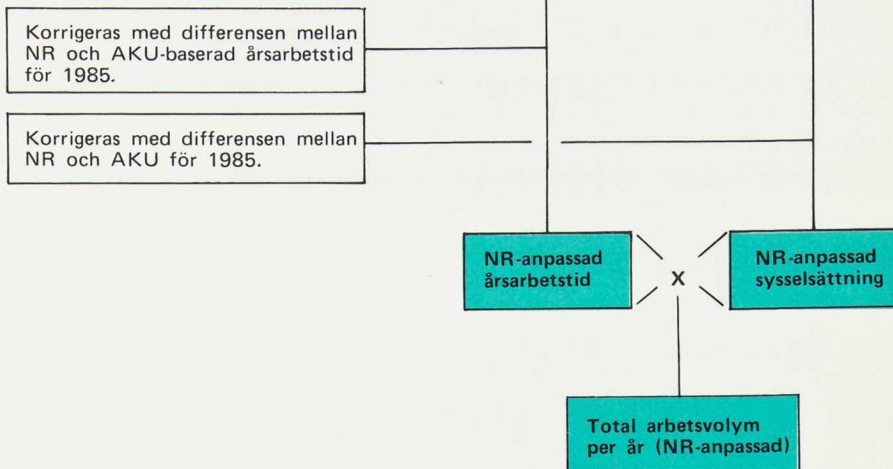
### Arbetskraften, sysselsatta och arbetslösa



### Årsarbetstid per sysselsatt



### Total arbetsvolym per år



## Utbudsprognos eller inte?

Det kan här vara på sin plats att något kommentera den definition av greppet *arbetskraft* som görs i AKU och som vi också använder i prognosen. Arbetskraften består alltså av sysselsatta och arbetslösa. Där emot ingår *inte* vad som brukar kallas *latent arbetssökande*. Dessa ingår följaktligen inte heller vid beräkningen av antalet arbetade timmar totalt. I den beräknade timvolymen ingår heller inte de arbetstimmar som de helt eller partiellt arbetslösa skulle vilja arbeta.

Den beräknade timvolymen är alltså egentligen ingen *prognos av utbudet* av arbetstimmar utan snarare en beräkning av det utbud som kommer att *realiseras* genom samspelet mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Huruvida prognosen över arbetskraften uttryckt i personer skall betraktas som en renodlad utbudsprognos eller inte kan diskuteras. Den är ju en utbudsprognos så tillvida som de öppet arbetslösa räknas med. Däremot ingår ju inte de latent arbetssökande, vilket innebär att den valda definitionen av begreppet arbetskraften ger ett utbud som till någon liten del är influerat av efterfrågan på arbetskraft.

Nu är ju de latent arbetssökande mycket få i förhållande till hela arbetskraften (mindre än en procent 1985), varför problemet är marginellt. Dessutom bör framhållas att vi i prognosen räknar med en ökning av de relativa arbetskraftstalen för kvinnor. Det betyder att allt färre kommer att stå utanför arbetskraften och därmed borde rimligen de latent arbetssökande också bli färre.

# Befolkningsutvecklingen

Förändringarna i befolkningens storlek och åldersfördelning är det som primärt bestämmer hur utbudet av arbetskraft utvecklas. Under den relativt korta tidrymd som arbetskraftsprognosen omfattar, dvs tiden fram till sekelskiftet, är det egentligen bara osäkerheten i bedömningen av in- och utvandringens storlek som innebär någon väsentlig osäkerhet för arbetskraftsprognosen. Dödligheten i de mest arbetsintensiva åldrarna är låg och förändras mycket långsamt, och felbedömningar av fruktsamheten får ingen *direkt* effekt på arbetskraftsutbudet förrän tidigast bortom sekelskiftet. *Indirekt* får naturligtvis förändringar i fruktsamheten betydelse, på så vis att småbarnsmammorna har kortare arbetstid och är frånvarande från arbetet mer än andra kvinnor i samma ålder. Det behövs emellertid mycket stora förändringar av fruktsamheten för att denna indirekta effekt skall nämnvärt påverka det totala utbudet av arbetskraft.

## Fortsatt låg fruktsamhet

SCBs nya befolkningsprognos förutser 5 000 fler födda per år jämfört med den prognos som gjordes 1983. Bakgrunden till dessa nya antaganden är de senaste årens ökade fruktsamhet bland kvinnor som är över trettio år.

Men fruktsamheten är fortfarande låg, och långt under vad som krävs för att befolkningen skall reproduceras fullt ut. (Reproduktion sägs föreligga om 1 000 kvinnor föder minst 1 000 flickor.) I prognosen antas varje kvinna föda i genomsnitt 1,8 barn.

## Minskade dödsrisker

Dödligheten i de yrkesverksamma åldrarna antas minska något fram till sekelskiftet, så att den då blir ungefär tio procent lägre än i dag. Men denna förändring har mycket liten effekt på utbudet av arbetskraft, eftersom mycket få dör före pensionsåldern. Av de totalt drygt 90 000 som avled 1984 var endast 16 000 i åldern 20–64 år. En minskning av dödsrisken med tio procent skulle alltså innebära endast omkring 1 600 färre döda per år i en åldersgrupp som omfattar ungefär fem miljoner människor.

## In- och utvandringen svår att förutse

Sedan mitten av sjuttioalet har invandringen till Sverige ändrat karaktär. Flyktinginvandringen har fått större betydelse och i övrigt har invandringen präglats av familjeåterförening, medan invandringen av nordiska

medborgare har minskat och den utomnordiska arbetskraftsinvandringen i stort sett har upphört. Vid mitten av sjuttioalet var två tredjedelar av alla invandrare nordiska medborgare medan en tredjedel kom från övriga världen. Nu är förhållandet det omvända.

Parallellt med att invandringen förändras så förändras även utvandringen. Det beror på att större delen av utvandringen är återutvandring. Drygt två tredjedelar av utvandrarerna är utländska medborgare och tar man dessutom hänsyn till de naturaliserade, d v s invandrare som fått svenskt medborgarskap, så blir andelen återutvandrare ännu högre. Även om många invandrare stannar i Sverige för gott återvänder ett stort antal invandrare till hemlandet efter några år. Av alla som invandrade åren 1968–1980 hade ungefär en tredjedel återutvandrat efter fyra år. Allt detta har fått till följd att år med omfattande invandring följts av en ökad utvandring efter några år.

En avgörande faktor för hur stort nettot av in- och utvandringen kommer att bli är uppenbarligen flyktingsituationen i vår omvärld och den flyktingpolitik vi själva och övriga länder i Europa väljer att föra. En annan viktig faktor är hur situationen på arbetsmarknaden i övriga Norden, och då speciellt i Finland, utvecklas. Om den förbättras i förhållande till situationen i Sverige kan vi räkna med en ökad återutvandring och om den försämras blir invandringen större än den eljest skulle bli.

Det är uppenbart att man med dessa svårbedömbara faktorer i bakgrunden inte kan göra någon säker prognos över in- och utvandringen. SCBs befolkningsprognos bygger på antagandet att nettoimmigrationen sjunker gradvis från drygt 11 000 år 1985 till 7 500 år 1989, för att sedan förbli på den nivån. Detta antagande leder till en total befolkning som är drygt 140 000 större år 2000 än om man inte räknade med någon migration alls.

### *In- och utvandringen till och från Sverige*

| År                | Invandring | Utvandring | Netto<br>(inv – utv) |
|-------------------|------------|------------|----------------------|
| 1980              | 39 426     | 29 839     | 9 587                |
| 1981              | 32 272     | 29 440     | 2 832                |
| 1982              | 30 381     | 28 381     | 2 000                |
| 1983              | 27 495     | 25 269     | 2 226                |
| 1984              | 31 486     | 22 825     | 8 661                |
| 1985              | 33 127     | 22 036     | 11 091               |
| <i>Prognos</i>    |            |            |                      |
| 1986              |            |            | 10 000               |
| 1987              |            |            | 9 000                |
| 1988              |            |            | 8 000                |
| 1989 och därefter |            |            | 7 500 per år         |

## Fler i de mest arbetsintensiva åldrarna

Antalet personer i de åldrar där arbetskraftsdeltagandet är som högst (25–59 år) kommer enligt befolkningsprognosen att öka med omkring nio procent fram till sekelskiftet. Däremot minskar befolkningen i åldrarna 16–24 år och 60–74 år. Antalet barn (0–15 år) kommer först att minska, men beräknas fram till sekelskiftet ha nått upp till och över nuvarande nivå. Den mest dramatiska utvecklingen visar enligt prognosen de äldre (75 år och däröver) som beräknas öka med nästan 25 procent till år 2000.

Kvoten mellan de ”beroende” respektive ”försörjande” delarna av befolkningen (här definierade som 0–19 år plus 65 år och uppåt respektive 20–64 år) kommer att sjunka något under de kommande femton åren. Det kan synas överraskande med tanke på den kraftiga ökningen av antalet äldre människor. Förklaringen är dels att antalet personer under 20 år kommer att minska och att befolkningen i åldern 20–64 år, d v s den ”försörjande” gruppen, växer.

### Befolkningen i olika åldrar 1970–2000

*Tusental personer*

| Ålder  | 1970  | 1975  | 1980  | 1985  | 1990  | 1995  | 2000  |
|--------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 0–15   | 1 790 | 1 801 | 1 739 | 1 622 | 1 572 | 1 600 | 1 635 |
| 16–19  | 444   | 430   | 456   | 469   | 451   | 390   | 380   |
| 20–24  | 658   | 561   | 554   | 588   | 588   | 564   | 497   |
| 25–59  | 3 597 | 3 684 | 3 729 | 3 750 | 3 874 | 4 023 | 4 106 |
| 60–64  | 479   | 482   | 479   | 475   | 422   | 396   | 434   |
| 65–74  | 709   | 784   | 825   | 832   | 835   | 787   | 722   |
| 75–    | 404   | 466   | 537   | 622   | 690   | 737   | 765   |
| TOTALT | 8 081 | 8 208 | 8 318 | 8 358 | 8 432 | 8 498 | 8 539 |

*Index: 1985 = 100*

| Ålder  | 1970 | 1975 | 1980 | 1985 | 1990 | 1995 | 2000 |
|--------|------|------|------|------|------|------|------|
| 0–15   | 110  | 111  | 107  | 100  | 97   | 99   | 101  |
| 16–19  | 95   | 92   | 97   | 100  | 96   | 83   | 81   |
| 20–24  | 112  | 95   | 94   | 100  | 100  | 96   | 85   |
| 25–59  | 96   | 98   | 99   | 100  | 103  | 107  | 109  |
| 60–64  | 101  | 101  | 101  | 100  | 89   | 83   | 91   |
| 65–74  | 85   | 94   | 99   | 100  | 100  | 95   | 87   |
| 75–    | 65   | 75   | 86   | 100  | 111  | 118  | 123  |
| TOTALT | 97   | 98   | 100  | 100  | 101  | 102  | 102  |

*Anmärkning:* Här avses befolkningen vid slutet av respektive år. I beräkningarna av arbetskraftsutbudet används medelfolkmängden, d v s genomsnittet av folkmängden i början och slutet av året.

## Arbetskraftsdeltagandet

När det gäller arbetskraftsdeltagandet kan tre mycket långsiktiga tendenser urskiljas.

- Andelen kvinnor som förvärvsarbetar har ökat i nästan alla åldrar. Kvinnorna släpper heller inte längre kontakten med arbetsmarknaden när de bildar familj.
- Utträdet på arbetsmarknaden har förskjutits uppåt i åldrarna genom att ungdomsutbildningen förlängts.
- Människor slutar att arbeta vid allt lägre ålder genom att den allmänna pensionsåldern sänkts och förtidspensioneringen ökat i omfattning.

### Allt större andel av kvinnorna förvärvsarbetar

Vad som framför allt kännetecknar utvecklingen på arbetsmarknaden under de senaste decennierna är ökningen av kvinnornas förvärvsverksamhet. År 1970 fanns 53 procent av kvinnorna i åldern 16–74 år i arbetskraften. Till 1985 hade den andelen ökat till 68 procent.

I antal ökade kvinnorna i arbetskraften med 535 000 mellan 1970 och 1985, och uppgick det sistnämnda året till knappt 2,1 miljoner. Under samma period *minskade* männen med 27 000. År 1985 utgjorde kvinnorna 47 procent av arbetskraften. Men eftersom kvinnorna i större utsträckning än männen arbetar deltid och dessutom tar ut nästan all föräldraledighet och är hemma för vård av sjuka barn i mycket större utsträckning än männen, så är den arbetsvolym som kvinnorna utför endast 39 procent av den sammanlagda arbetsvolymen på arbetsmarknaden.

Den snabba ökningen av antalet kvinnor på arbetsmarknaden hänger samman med att det skapats fler arbeten inom områden som traditionellt sysselsätter kvinnor, t ex inom sjuk- och åldringsvård och barntillsyn. De har också ofta utformats som deltidsarbeten. Man kan också uttrycka saken så att arbetsuppgifter som av hävd ålegat kvinnorna flyttats från hemmen och ut på arbetsmarknaden och därmed kommit med i statistiken över dem som arbetar.

Bakom den kraftiga ökningen av kvinnornas arbetskraftsdeltagande ligger naturligtvis också en rad politiska beslut som underlättat för kvinnorna att arbeta utanför hemmet. Här kan nämnas den successivt utbyggda föräldraledigheten, utbyggnaden av barnomsorgen och särbeskattningen av makars inkomster.

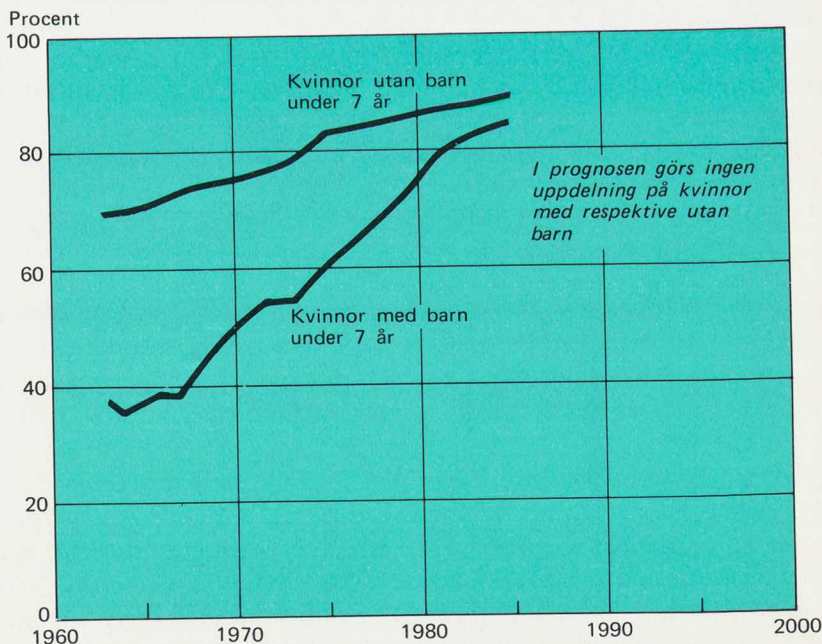
Ökningen av arbetskraftsdeltagandet gäller för kvinnor i alla åldrar, bortsett från de allra yngsta (16–19 år) och de allra äldsta (65–74 år). För dessa åldersgrupper har förlängd utbildning respektive sänkt pensionsålder medfört att andelen som förvärvsarbetar sjunkit.

Man kan också konstatera att skillnaden i arbetskraftsdeltagande mellan kvinnor med respektive utan små barn (under sju år) minskat mycket kraftigt. År 1970 var skillnaden 26 procentenheter (50 procent respektive 76 procent) om man avgränsar jämförelsen till kvinnor i åldern 20–44 år, där flertalet småbarnsmammor finns. År 1985 hade den krympt till bara fem procentenheter (84 respektive 89 procent).

## Små förändringar för männen

Bland män i de mest arbetsintensiva åldrarna (25–54 år) har arbetskraftsdeltagandet legat mycket stabilt kring 95 procent under lång tid. Bland de yngsta männen (16–19-åringarna) har nedgången i arbetskraftsdeltagandet varit kraftigare än för kvinnorna i motsvarande ålder. Numera är förvärvsfrekvensen högre för kvinnor än för män i den här åldern, vilket den inte brukat vara tidigare. Arbetskraftsdeltagandet bland äldre män har minskat relativt långt ner i åldrarna. Redan i åldersgruppen 55–59 år finner man en svag nedgång och i åldrarna över 60 år är minskningen kraftig.

### *Relativa arbetskraftstal för kvinnor i åldern 20–44 år med respektive utan barn under sju år*



## Förtidspensioneringen har ökat starkt

År 1985 fanns drygt 320 000 förtidspensionärer (inklusive personer med sjukbidrag), varav något mer än hälften var kvinnor. 82 procent hade hel förtidspension (eller helt sjukbidrag) och 18 procent partiell pension (två tredjedels eller halv). Antalet förtidspensionärer har ökat kraftigt under de senaste decennierna. År 1965 fanns 154 000 och tio år senare 284 000 förtidspensionärer. I och med sänkningen av den allmänna pensionsåldern 1976 från 67 till 65 år minskade antalet förtidspensionärer i ett slag med cirka 40 000 och uppgick 1976 till 245 000. Därefter har ökningen fortsatt i ungefär samma takt som tidigare.

År 1985 hade 12 procent av alla i åldern 55–59 år hel sjukpension eller helt sjukbidrag. Det gällde både män och kvinnor. Bland 60–64-åringarna var motsvarande andel 28 procent för män och 23 procent för kvinnor. (Att vi här inte tar med dem som har partiell förtidspension eller partiellt sjukbidrag beror på att dessa kan antas arbeta på deltid och därmed ingår de i arbetskraften.)

För männen har andelen helt förtidspensionerade i åldrarna upp till 60 år knappast ändrats alls mellan 1980 och 1985. I gruppen 60–64 år har däremot skett en fortsatt kraftig ökning även efter 1980. Bland kvinnorna har ökningen av frekvensen förtidspensionerade fortsatt efter 1980 även i åldern 55–59 år. Bland kvinnor yngre än så har förändringarna varit marginella under den senaste femårsperioden.

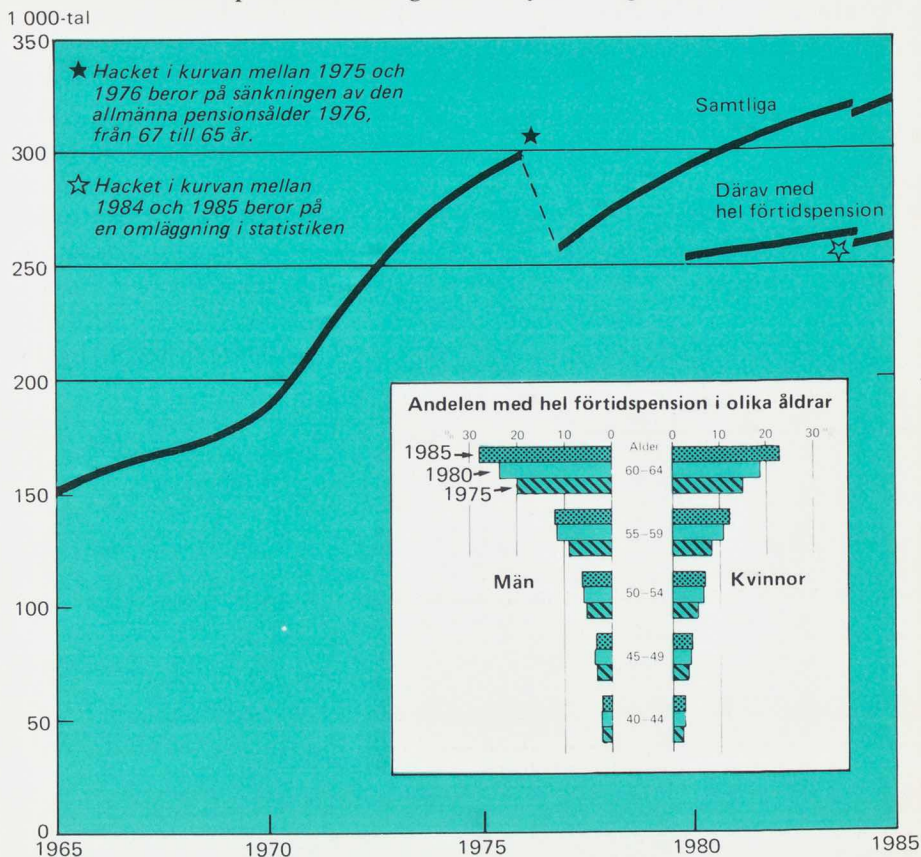
Samtidigt som andelen förtidspensionerade bland äldre män ökat så har andelen som arbetar sjunkit i motsvarande grad. För kvinnorna finns inte samma starka beroende mellan AK-talen och andelen förtidspensionerade, eftersom en inte ringa del av kvinnorna i de aktuella åldrarna är hemmafruar. Bland kvinnorna i åldrarna 55–64 år har arbetskraftsdeltagandet ökat kraftigt, *samtidigt* som också andelen förtidspensionerade ökat. Detta har "gått ut över" andelen hemarbetande kvinnor, som blivit mindre och mindre. Det här är i första hand en effekt av skillnaderna i arbetskraftsdeltagandet mellan olika årskullar av kvinnor och inte så mycket beroende av förändringar inom respektive årskull.

## Arbetsmarknadsskäl allt vanligare

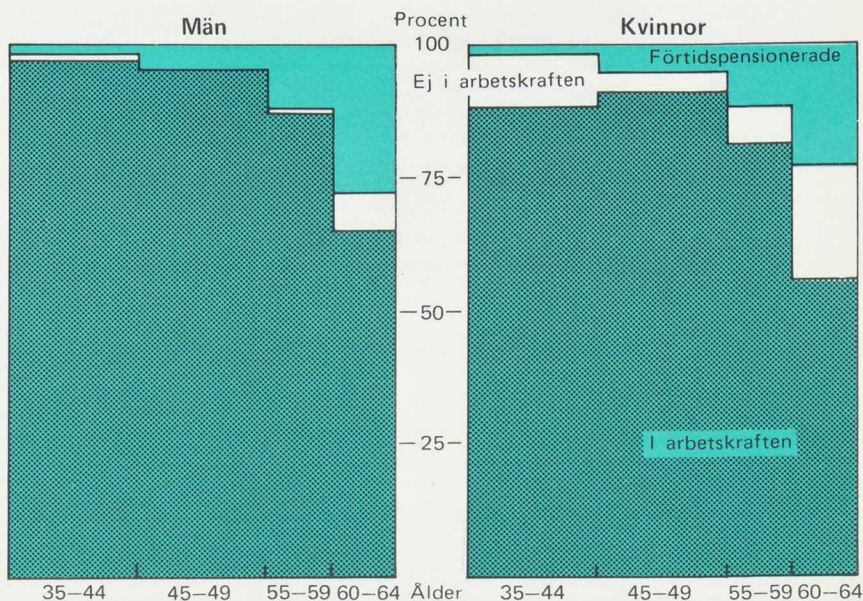
De ökande problemen på arbetsmarknaden under det senaste decenniet har lett till att allt fler förtidspensionerats av arbetsmarknadsskäl. Efter att tidigare ha ökat tämligen måttligt så trefaldigades antalet nybeviljade förtidspensioner av arbetsmarknadsskäl mellan 1982 och 1985, från 3 700 till 10 700.

Arbetsmarknadsskäl finns ju på sätt och vis alltid med i bilden vid förtidspensionering. Man får förtidspension därför att man p g a sjukdom eller handikapp inte kan försörja sig genom eget arbete. Men om man är mellan 60 och 64 år kan man få förtidspension utan medicinsk prövning. Förutsättningen är att man är varaktigt arbetslös och att man

## Förtidspensioneringens omfattning 1965–1985



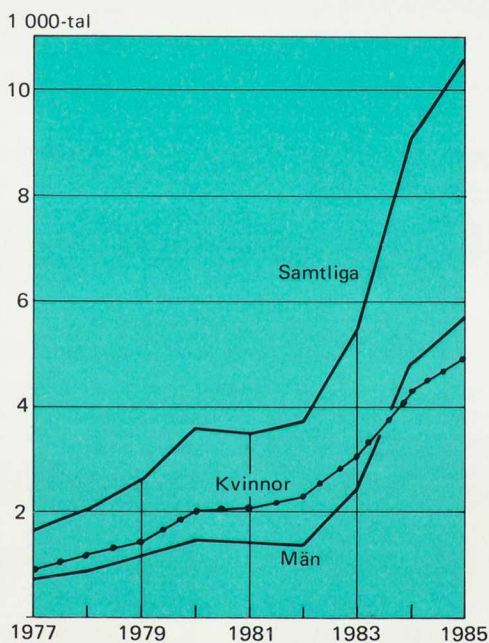
## Andel arbetande och andel förtidspensionerade 1985



antingen blivit utförsäkrad från sin arbetslöshetskassa eller har uppburit kontant arbetsmarknadsstöd (s k KAS) i 450 dagar. Det är detta som kallas förtidspensionering av arbetsmarknadsskäl.

Den stora ökningen av arbetsmarknadsfallen ligger främst på männen. 1982 var det 1 400 män och 2 300 kvinnor som beviljades förtidspension av arbetsmarknadsskäl. Tre år senare var motsvarande antal 5 700 respektive 4 900, d v s antalet hade fyrfaldigats för männen men "bara" fördubblats för kvinnorna. Detta att ökningen av förtidspensioneringen av arbetsmarknadsskäl främst fallit på männen och att de högsta andelarna förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl finns i bergslagslänen och i Norrbottens län är ett indicium på att det är strukturkriserna inom gruvnäringen och inom järn- och stålindustrin som ligger bakom.

### *Antalet nybeviljade förtidspensioner av arbetsmarknadsskäl*



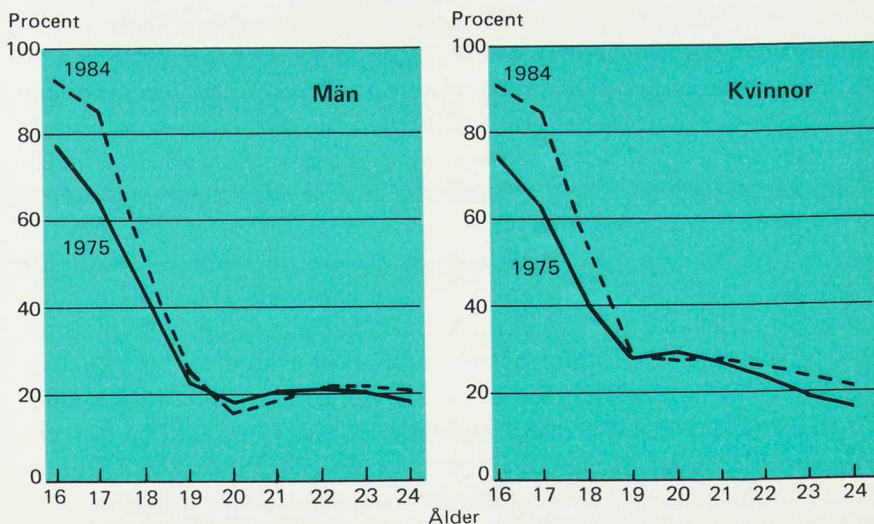
## Allt mindre del av tonåringarna arbetar

År 1975 tillhörde 58 procent av 16–19-åringarna arbetskraften enligt AKU. 1985 hade den andelen sjunkit till 47 procent. Särskilt snabb har nedgången varit efter 1980, och den har främst berört 16- och 17-åringarna.

För en mycket stor del av den här ungdomsgruppen är förvärvsarbete något man har vid sidan av studierna, på kvällar och helger och under loven. Senast tillgängliga uppgifter grundade på elevstatistik visar för 1984 att ungefär 63 procent av alla i åldern 16–19 år studerade. Bland 16-åringarna var andelen nästan 92 procent och bland 17-åringarna nästan 85 procent. Summerar man studerandeandelen mätt utifrån elevstatistiken och det relativa arbetskraftstalet från arbetskraftsundersökningarna så når man alltså långt över 100 procent.

Ungdomarna är också föremål för en mängd politiskt beslutade åtgärder som inverkar på arbetskraftsdeltagandet, vilket gör det svårt att tolka utvecklingen över en längre period. Exempel på sådana åtgärder är den sk yrkesintroduktionen, som numera ersatts av ungdomsplatser för ungdomar under 18 år, och de av kommunerna anordnade ungdomslagen för 18–19-åringar. Från och med hösten 1986 finns avtal om att sk inskolningsplatser skall inrättas inom det privata näringslivet för ungdomar med gymnasieutbildning. Under 1985 fanns i genomsnitt cirka 14 000 personer anställda på ungdomsplatser och cirka 30 000 i ungdomslagen. Tillsammans motsvarar detta en femtedel av alla 16–19-åringar på arbetsmarknaden och ungefär en fjärdedel av alla som arbetade halvtid eller mer. Den kraftiga utbyggnaden av gymnasieskolan har också delvis motiverats av problemen för ungdomarna att få arbete.

### *Andelen studerande i olika åldrar 1975 och 1984 enligt SCBs elevstatistik*



## Utvecklingen fram till sekelskiftet

När det gäller att göra förutsägelser om arbetskraftsdeltagandet under de närmaste 10–15 åren måste man ställa sig frågan hur länge de i inledningen av detta avsnitt redovisade tendenserna kommer att hålla i sig. Hur länge skall kvinnorna fortsätta att öka sitt arbetskraftsdeltagande? Kommer ungdomsutbildningen att förlängas ytterligare? Kan en ny sänkning av pensionsåldern bli aktuell och vad kommer att ske med förtidspensioneringen?

### 16–19-åringarna

Den långsiktigt nedåtgående trenden i AK-talet för 16–19-åringarna avspeglar att allt större del av ungdomarna gått till gymnasieskolan. Även om ännu inte alla börjar i gymnasieskolan så ligger man nu mycket nära 100 procent. Den ytterligare ökning av andelen som *börjar* i gymnasieskolan som är möjlig kan alltså inte påverka arbetskraftsdeltagandet för åldersgruppen 16–19-åringar särskilt mycket. Vad som framöver får större betydelse är *hur länge* de går i gymnasieskolan. Arbetsgruppen för översyn av gymnasieskolans yrkesutbildning (ÖGY) har under 1986 lagt fram ett förslag om att yrkeslinjerna i gymnasieskolan görs treåriga (SOU 1986:2 och 3). Statsmakterna har ännu inte fattat något beslut med anledning av förslaget, men om det skulle genomföras så medför det att ännu färre av ungdomarna under 20 år kommer att förvärvsarbeta.

Nu blir nettoeffekten av ÖGYs förslag (om det genomförs) inte en ettårig förlängning av utbildningen för alla som går gymnasieskolans yrkeslinjer. Till att börja med så innebär ÖGYs förslag inte nödvändigtvis att alla yrkeslinjer skall bli treåriga. Enligt utredningen är det arbetslivets krav som skall avgöra hur lång utbildning som behövs på respektive linje. Dessutom finns redan i dag påbyggnadsutbildningar ovanpå de tvååriga yrkeslinjerna, vilket gör att många ungdomar som yrkesutbildar sig i gymnasieskolan redan nu går längre än två år.

Det råder alltså för närvarande osäkerhet inte bara om ÖGYs förslag kommer att genomföras eller ej, utan även om vad ett genomförande skulle komma att betyda för andelen studerande, och därmed för andelen förvärsarbetade, bland 16–19-åringarna. De fackliga representanterna och arbetsgivarsidans representanter i ÖGY är emellertid överens om att en förlängning av yrkesutbildningen i gymnasieskolan måste till för att möta arbetslivets krav. Vi har därför räknat med att en viss förlängning av studietiden blir av. I konsekvens härmed räknar vi med att arbetskraftsdeltagandet fortsätter att sjunka under de närmaste tio åren i samma takt som under perioden 1975–1985. Det innebär att AK-talet för män antas sjunka från nuvarande 45 procent (1985) till 35 procent 1995 och för kvinnor från 48 till 40 procent. Skillnaden mellan männens och kvinnornas arbetskraftsdeltagande motiveras av värnplikten.

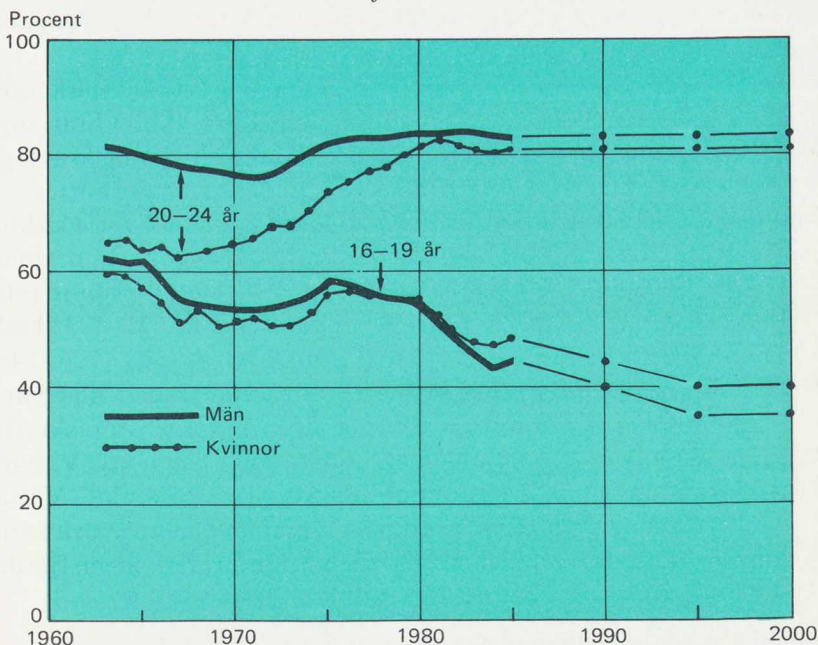
## 20–24-åringarna

Även i åldersgruppen 20–24 år är en betydande del studerande. Enligt elevstatistiken för 1984 studerade 19 procent av männen och 25 av kvinnorna i denna ålder. I dessa procenttal ingår både heltids- och deltidstuderande, men man kan inte ur statistiken utläsa hur mycket av det ena eller andra. Däremot vet man att i stort sett hälften studerar i högskolan. Andelen studerande, och därmed andelen förvärsarbetande, i den här åldersgruppen borde alltså vara känslig för vad som händer på högskolans område.

Så tycks emellertid inte vara fallet. Under de gångna tio åren har ju stora organisatoriska förändringar och förändringar av antagnings-systemet genomförts, men trots detta har åtminstone männens studerandeandel legat stabilt kring 20 procent. Även deras relativa arbetskraftstal har varit i stort sett oförändrat (mellan 80 och 85 procent) under de gångna tio åren. Kvinnornas arbetskraftsdeltagande har legat strax över 80 procent de senaste fem åren, medan studerandeandelen ökat svagt.

Trots de senaste årens stabilitet i arbetskraftsdeltagandet och studerandeandelen finns naturligtvis en betydande osäkerhet om vad som skall hända under de kommande 10–15 åren. Den sk tillträdesutredningens förslag om ändrade antagningsregler för högskolan innebär i stort en uppvärdering av gymnasieskolans meritvärde på bekostnad av arbetslivserfarenhetens. Det borde öka direktövergången från gymnasieskolan till högskolan, vilket talar för en högre studerandeandel (och ett lägre arbetskraftsdeltagande) i åldersgruppen 20–24 år. Det kan

### Relativa arbetskraftstal i åldrarna 16–24 år



också finnas organisatoriska och utbildningspolitiska skäl att inte dra ner högskolans kapacitet i takt med den minskning av antalet personer i "högskoleåldrarna" som kommer under nittioalet. En sådan utveckling skulle bereda plats i högskolan för en större andel av ungdomarna.

Avgörande för hur många som kommer att bedriva högskolestudier är också hur framtidsutsikterna för högskoleutbildade kommer att te sig och hur studiefinansieringsfrågan löses. Högskolan har av tradition utbildat personal för den offentliga sektorn. En fortsatt expansion av den offentliga sektorn i samma takt som under den senaste tjugoårsperioden är enligt alla bedömare otänkbar p g a det redan nu höga skattetrycket. Vi vet också att redan med den utbildningskapacitet som finns i dag så kommer tillgången på högskoleutbildad arbetskraft att fortsätta att öka kraftigt. Detta talar för en fortsatt kärv arbetsmarknad för nyutbildade från många av högskolans utbildningar.

Det finns alltså både faktorer som talar för en ökning av andelen studerande i åldern 20–24 år och faktorer som talar för en minskning. Detta, tillsammans med att tidigare reformer inom högskolan inte synes ha nämnvärt påverkat studerandeandelen, gör att vi har antagit att arbetskraftsdeltagandet i denna åldersgrupp ligger kvar på nuvarande nivå under hela prognosperioden.

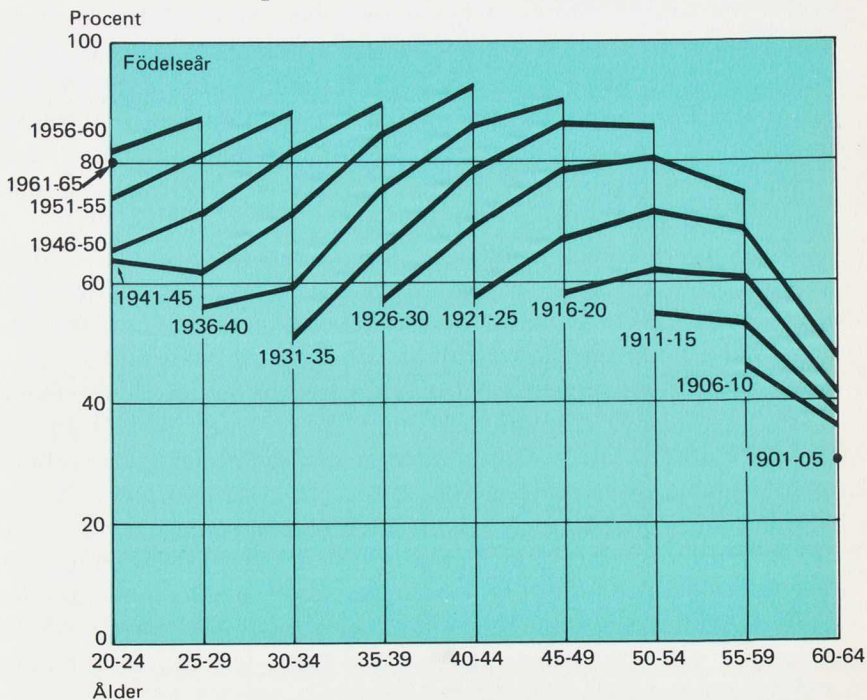
### *25–54-åringarna*

Den enda grupp som uppträtt stabilt under en längre tidsperiod är männen i åldrarna 25–54 år. Deras arbetskraftsdeltagande har förändrats mycket litet under de senaste 20 åren och det finns inte mycket som talar för att några mer betydande förändringar skulle inträffa under de närmaste decennierna. Vi har därför antagit att deras relativa AK-tal kommer att ligga kvar på samma nivå som 1985 under hela prognosperioden.

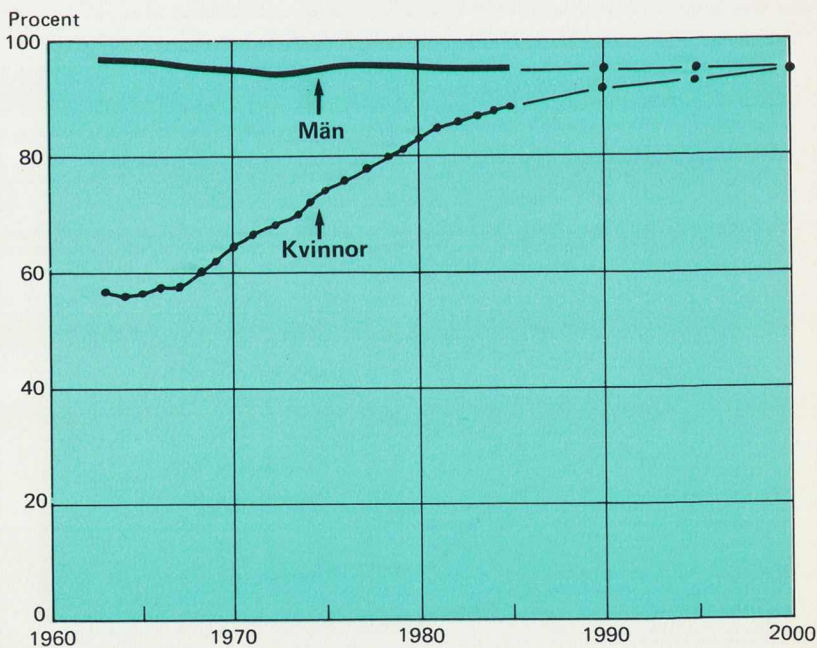
Kvinnornas arbetskraftsdeltagande har under lång tid ökat starkt i alla åldersklasser, bortsett från de allra yngsta och äldsta. Ännu finns inga tecken på att ökningen skall upphöra, även om takten i ökningen avtagit under senare år. Om man följer olika födelseårgångar (kohorter) av kvinnor finner man från arbetskraftsundersökningarna att varje kohort vid varje given ålder haft ett högre arbetskraftsdeltagande än närmast äldre kohort. (Exempel: Kvinnor födda 1936–1940 hade ett högre relativt AK-tal 1985 – då de var 45–49 år – än kvinnor födda 1931–1935 hade 1980, vilka i sin tur hade ett högre AK-tal än kvinnor födda 1926–1930 hade 1975, o s v.) Det här gäller kvinnor i alla åldrar från 25 till 65 år.

Mot denna bakgrund finns skäl att anta att kvinnornas arbetskraftsdeltagande så småningom kommer upp i nivå med männens. Vi har i beräkningarna antagit att så kommer att ske vid sekelskiftet. Vi har vidare antagit att den nuvarande skillnaden mellan männens och kvinnornas arbetskraftsdeltagande minskat till hälften år 1990, till en fjärdedel år 1995 för att således helt ha försvunnit år 2000.

*Utvecklingen av relativa arbetskraftstalet för olika årsklasser av kvinnor under perioden 1965–1985*



*Relativa arbetskraftstal i åldrarna 25–54 år*



## De äldre

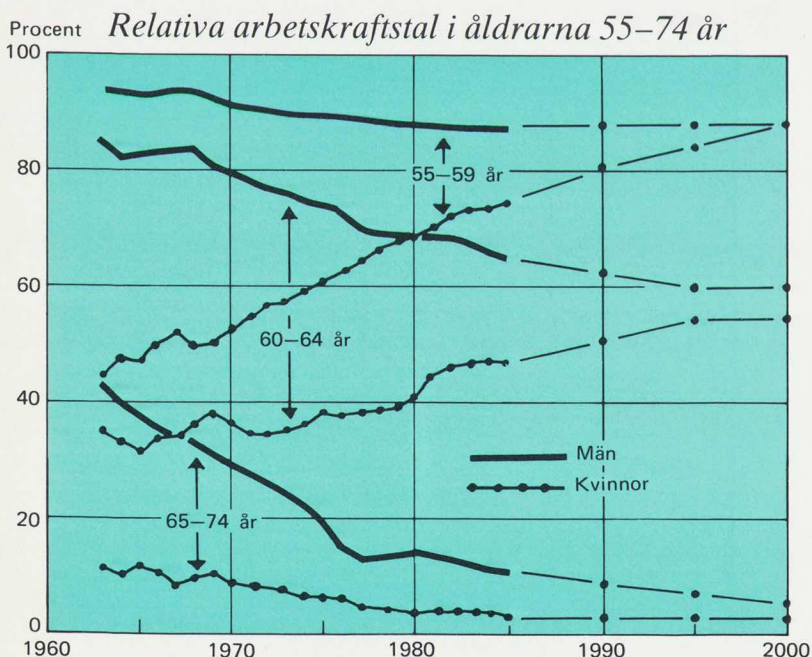
1984 tillsattes en kommitté med uppgift att se över pensionssystemet. I uppdraget ingår bl a att överväga om de nuvarande reglerna för rörlig pensionsålder är tillfredsställande. I det sammanhanget skall också systemet med förtidspensionering av arbetsmarknadsskäl prövas. De förslag som kommittén så småningom lägger fram kan naturligtvis komma att få en avgörande betydelse för hur högt arbetskraftsdeltagandet blir bland de äldre, men det har vi av förklarliga skäl inga möjligheter att beakta i dessa beräkningar.

Som framgått ovan har nedgången i arbetskraftstalen för män i åldern 60–64 år berott på att allt fler förtidspensionerats. Under senare år har dessutom skett en stor ökning av förtidspensionering av arbetsmarknadsskäl, d v s pensionering därför att arbete inte funnits att få.

De som förtidspensioneras av brist på arbete borde rätteligen räknas in i arbetskraften. Därför kan man inte i en beräkning av det framtida utbudet av arbetskraft utgå från att den kraftiga nedgången i arbetskraftsdeltagandet som skett de allra senaste åren skall fortsätta. Vi har därför beräknat utbudet av arbetskraft bland män i åldern 60–64 år utifrån ett jämfört med dagens läge oförändrat arbetskraftsdeltagande.

För män i åldern 55–59 år synes den långsiktiga nedåtgående trenden ha brutits under åttiotalet. Vi räknar därför med oförändrade AK-tal för den gruppen. Däremot antas den nedåtgående trenden i AK-talet för män i åldern 65–74 år fortsätta.

För kvinnor i åldern 55–64 år räknar vi med en fortsatt ökning av arbetskraftsdeltagandet i samma takt som hittills, medan arbetskraftstallet för 65–74-åriga kvinnor antas ligga kvar på nuvarande låga nivå.



# Arbetslösheten

## Kraftig ökning under åttiotalet

Antalet arbetslösa har ökat trendmässigt under de senaste tjugo åren och mer än fördubblats sedan sextiotalets mitt. Särskilt stark har ökningen varit under åttiotalet. Under högkonjunkturåret 1984 var antalet arbetslösa avsevärt högre än under exempelvis lågkonjunkturåret 1972, som hade den högsta arbetslösheten under sjuttioalet.

Alltsedan 1963 (d v s så långt tillbaka som det finns jämförbar statistik) har kvinnorna, så när som på ett enda år, haft högre arbetslöshet än männen. En förklaring till detta är att under den här perioden har många kvinnor sökt sig ut på arbetsmarknaden och i samband med utträdet har en del varit arbetslösa. Skillnaden mellan män och kvinnor har dock blivit mindre under senare år, beroende på att männens arbetslöshet har ökat mer än kvinnornas. Kvinnornas arbetslöshet är inte så starkt påverkad av konjunkturen som männens, vilket beror på att en stor andel av kvinnorna arbetar inom den icke konkurrensutsatta offentliga sektorn.

Arbetslöshetstiderna har successivt blivit längre. Särskilt under åttiotalet har en markant förlängning inträffat. År 1984 fanns 38 000 som varit arbetslösa i mer än ett halvt år, vilket kan jämföras med 14 600 år 1980 och bara 6 400 år 1970. Inte bara *antalet* långtidsarbetslösa har ökat utan även de långtidsarbetslösa som *andel* av samtliga arbetslösa.

## Arbetslöshetstidens längd

| År   | Arbetslösa längre än sex månader |                          | Medianvärdet av arbetslöshetstidens längd (antal veckor) |
|------|----------------------------------|--------------------------|--|
|      | Antal                            | % av samtliga arbetslösa |  |
| 1970 | 6 400                            | 10,8                     | 4  |
| 1975 | 11 100                           | 16,5                     | 7  |
| 1980 | 14 600                           | 17,1                     | 8  |
| 1981 | 19 500                           | 18,1                     | 9  |
| 1982 | 30 400                           | 22,2                     | 11   |
| 1983 | 37 700                           | 24,9                     | 11   |
| 1984 | 38 000                           | 28,0                     | 12   |
| 1985 | 34 000                           | 27,2                     | 11   |

## Förbättring de senaste åren

Under 1984 och 1985 förbättrades läget på arbetsmarknaden. Arbetslösheten sjönk från 3,5 procent år 1983 till 3,1 procent 1984 och 2,8 procent 1985. Uppgifter för första halvåret 1986 visar på en ytterligare liten minskning. Arbetslösheten har minskat mest i åldersgruppen 16–19 år, beroende på inrättandet av de s k ungdomslagen. I övriga åldersgrupper har minskningen varit måttlig och i de äldsta grupperna fortsatte arbetslösheten att öka även 1984. Under 1985 minskade arbetslösheten även för de äldsta, men det berodde inte så mycket på den allmänna förbättringen av läget på arbetsmarknaden som på att antalet av arbetsmarknadsskäl nybeviljade förtidspensioner ökade kraftigt. Det förde också med sig att antalet långtidsarbetslösa minskade. Det är ju de som varit arbetslösa länge (och som är i åldern 60–64 år) som kan få förtidspension enbart av arbetsmarknadsskäl.

## Målet är full sysselsättning

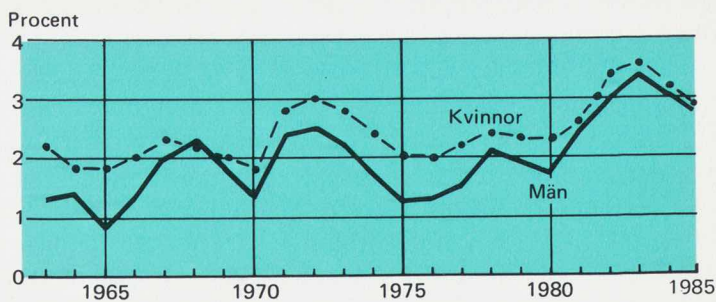
I beräkningarna görs ingen egentlig prognos över arbetslöshetens storlek. I stället är det så att en av förutsättningarna är att arbetslösheten skall vara låg. Det är sedan långtidsutredningens uppgift att utifrån denna och andra målsättningar analysera vilka krav som ställs på den ekonomiska politiken i stort för att målen skall kunna uppfyllas.

Vad skall man då mena med låg arbetslöshet och vilken arbetslöshet kan/måste man acceptera även i ett läge där det råder "full" sysselsättning på totalnivå? Eftersom arbetskraften består av individer med olika kunskaper och färdigheter och eftersom arbetsmarknaden egentligen består av en mängd mer eller mindre klart avgränsade delarbetsmarknader, finns alltid en tröghet i anpassningen mellan utbud och efterfrågan. Under sextioalet pendlade arbetslösheten mellan 1,2 och 2,2 procent. Sextioalet brukar ändå betecknas som "rekordåren" i svensk ekonomi.

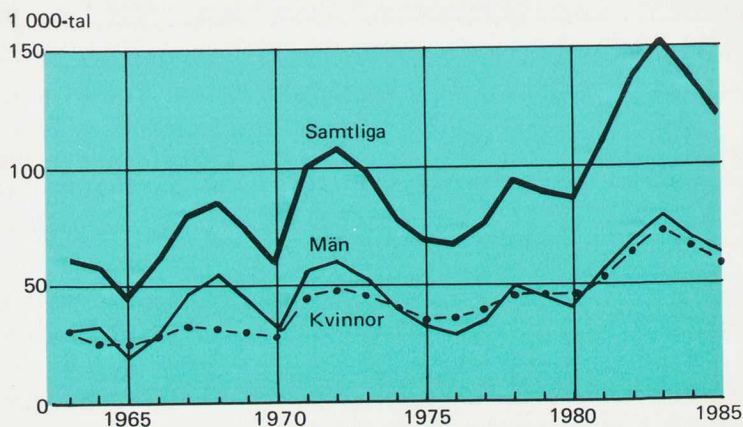
I dessa beräkningar har vi antagit att arbetslösheten skall kunna nedbringas till två procent år 1995, vilket är samma arbetslöshet som förutattes i 1984 års långtidsutredning. Detta antagande innebär en minskning med 0,8 procentenheter i förhållande till 1985 års nivå. Att vi valt en nivå som ligger en bit över sextioalets motiveras av att nu finns nästan alla i arbetsför ålder ute på arbetsmarknaden, vilket torde innebära att det proportionellt sett finns fler som har svårt att få nytt arbete om de blir arbetslösa. Dessutom finns nu fler hushåll med mer än en yrkesverksam person, vilket gör att motståndet mot att flytta nu sannolikt är större.

I beräkningarna har vi antagit att arbetslösheten år 1990 blir genomsnittet av 1985 års arbetslöshet (2,8 procent) och den antagna arbetslösheten för 1995 (2 procent). Vi räknar med lika stor arbetslöshet år 2000 som 1995. Arbetslösheten i olika åldrar antas förändras proportionellt mot den genomsnittliga arbetslöshetens förändring.

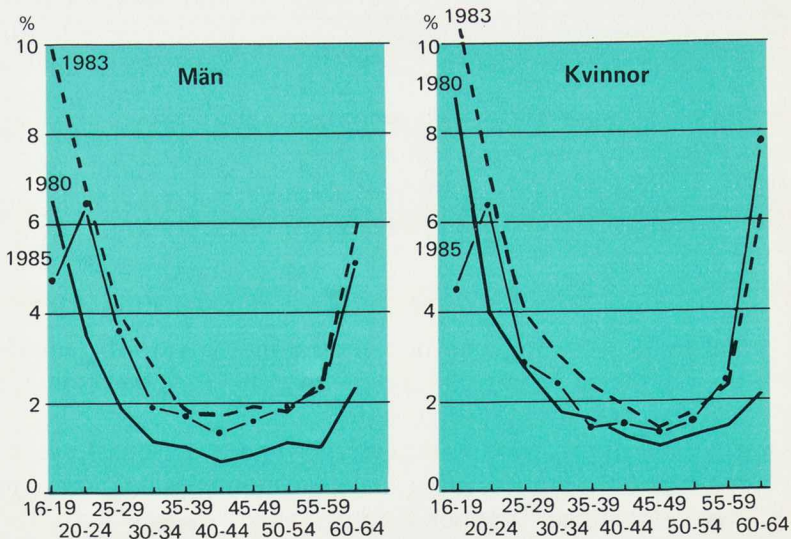
## Relativ arbetslöshet för män och kvinnor



## Antalet arbetslösa män och kvinnor



## Relativ arbetslöshet i olika åldrar 1980, 1983 och 1985



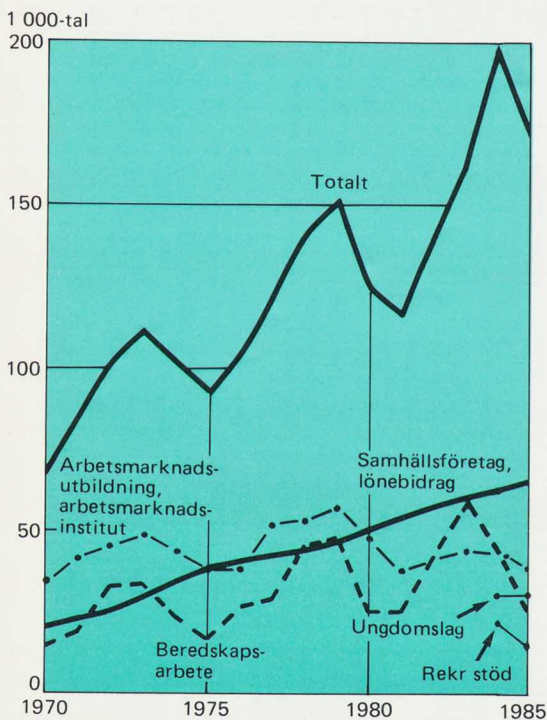
## Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Arbetslöshetens storlek bestäms primärt av utbud av och efterfrågan på arbetskraft totalt och i enskilda sektorer. För att motverka en alltför hög arbetslöshet vidtas olika slag av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Till följd av den försämrade samhällsekonomin, men också på grund av höjd ambitionsnivå inom arbetsmarknadspolitiken, har omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna vuxit trendmässigt under de senaste decennierna. Antalet personer i hel- och halvskyddat arbete (numera anställda i Samhällsföretag respektive anställda med lönebidrag) har mer än trefaldigats sedan 1970, från 20 000 till 65 000 år 1985. Stegringen är mycket jämn under hela perioden och alltså inte beroende av den ekonomiska utvecklingen.

Antalet personer i beredskapsarbete har också ökat trendmässigt.

### Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder



Dessutom varierar antalet starkt med konjunkturen. År 1984 fanns 44 000 personer i beredskapsarbete mot endast 26 000 år 1985. Under 1984 tillkom de sk ungdomslagen, som innebär att arbetslösa ungdomar i åldern 18–19 år får ett halvtidsjobb. I genomsnitt var 30 000 ungdomar sysselsatta i ungdomslag under 1984 och 1985. År 1984 tillkom likaledes anställning med rekryteringsstöd, vilket innebär att företag får bidrag upp till sex månader till lönekostnader för nyanställda. År 1984 fanns i genomsnitt under året cirka 21 000 personer anställda med rekryteringsstöd. Under 1985 minskade antalet till 14 000.

Arbetsmarknadsutbildning och verksamheten vid arbetsmarknadsinstituten har legat på ungefär samma nivå, 40–50 000 personer, sedan 1970, med vissa konjunkturbetingade variationer.

Förbättringen av arbetsmarknadsläget under de senaste åren medförde att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskade med ca 25 000 mellan 1984 och 1985.

# Arbetskraftens storlek och antalet sysselsatta

## Arbetskraften växer långsammare

Antalet personer i arbetskraften ökade mellan 1970 och 1985 med drygt en halv miljon människor och uppgick enligt arbetskraftsundersökningarna 1985 till 4 424 000. Nästan hela ökningen förklaras av att andelen förvärsarbetande bland kvinnorna ökade. Vi hade under den här perioden dessutom en positiv befolkningsutveckling, men den uppvägdes nästan helt av att arbetskraftsdeltagandet bland männen minskade.

Under åren fram till sekelskiftet beräknas tillväxten bli ungefär hälften så stor, 275 000, som under de gångna femton åren. Tillväxten blir starkast under perioden fram till 1990 för att sedan avta successivt. Av den totala beräknade tillväxten på 275 000 mellan 1985 och år 2000 svarar kvinnorna för 219 000.

## *Arbetskraft, sysselsatta och arbetslösa 1970–2000. Tusental*

| Kategori             | 1970  | 1975  | 1980  | 1985  | 1990  | 1995  | 2000  |
|----------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <i>Arbetskraften</i> |       |       |       |       |       |       |       |
| Män                  | 2 367 | 2 373 | 2 367 | 2 341 | 2 362 | 2 386 | 2 397 |
| Kvinnor              | 1 546 | 1 756 | 1 951 | 2 082 | 2 181 | 2 250 | 2 300 |
| Samtliga             | 3 913 | 4 129 | 4 318 | 4 424 | 4 544 | 4 636 | 4 697 |
| <i>Sysselsatta</i>   |       |       |       |       |       |       |       |
| Män                  | 2 335 | 2 342 | 2 327 | 2 276 | 2 306 | 2 338 | 2 349 |
| Kvinnor              | 1 519 | 1 720 | 1 906 | 2 022 | 2 129 | 2 205 | 2 255 |
| Samtliga             | 3 854 | 4 062 | 4 232 | 4 299 | 4 435 | 4 543 | 4 604 |
| <i>Arbetslösa</i>    |       |       |       |       |       |       |       |
| Män                  | 32    | 32    | 40    | 65    | 56    | 48    | 48    |
| Kvinnor              | 27    | 36    | 45    | 60    | 52    | 45    | 45    |
| Samtliga             | 59    | 67    | 86    | 125   | 109   | 93    | 93    |

*Anmärkning:* Uppgifterna avser personer i åldern 16–74 år. I arbetskraftsundersökningarna finns fr o m 1986 endast åldrarna 16–64 år med i den löpande redovisningen. Åldersgruppen 65–74 år ingår i undersökningarna bara under ett kvartal. År 1985 fanns 57 000 i åldersgruppen 65–74 år i arbetskraften.

## Befolkningsutvecklingen betyder mest

Merparten av den beräknade ökningen förklaras av en positiv befolkningsutveckling, medan ökningen av andelen förvärvsarbetande bland kvinnorna av förklarliga skäl inte alls ger lika stort tillskott som under perioden 1970–1985. Om det inte vore för befolkningsutvecklingen skulle antalet män i arbetskraften minska med 40–50 000.

Antalet sysselsatta utgör skillnaden mellan antalet personer i arbetskraften och antalet arbetslösa. Eftersom de arbetslösa utgör en ringa del av arbetskraften är den långsiktiga utvecklingen av antalet sysselsatta i det stora hela parallell med arbetskraftens utveckling. På kort sikt utvecklas naturligtvis arbetskraften och antalet sysselsatta olika på grund av de konjunkturella variationerna.

I prognosen har satts som mål att arbetslösheten skall minska till två procent till år 1995. Detta innebär en minskning av antalet arbetslösa i förhållande till 1985 med drygt 30 000 personer. Antalet sysselsatta beräknas följaktligen komma att öka med drygt 30 000 fler än arbetskraften.

### *Faktorer bakom förändringen i arbetskraftens storlek. Tusental*

| Period         | Total<br>förändring | Förändringsfaktorer        |                         |         |
|----------------|---------------------|----------------------------|-------------------------|---------|
|                |                     | Befolknings-<br>förändring | Förändring i AK-tal för |         |
|                |                     |                            | Män                     | Kvinnor |
| <i>Utfall</i>  |                     |                            |                         |         |
| 1970–1975      | 216                 | 16                         | – 9                     | 209     |
| 1975–1980      | 189                 | 62                         | – 43                    | 170     |
| 1980–1985      | 106                 | 55                         | – 52                    | 103     |
| 1970–1985      | 511                 | 133                        | – 104                   | 482     |
| <i>Prognos</i> |                     |                            |                         |         |
| 1985–1990      | 120                 | 72                         | – 19                    | 67      |
| 1990–1995      | 93                  | 76                         | – 18                    | 35      |
| 1995–2000      | 62                  | 34                         | – 7                     | 35      |
| 1985–2000      | 275                 | 182                        | – 44                    | 137     |

# Frånvaron från arbetet

## Utvidgad rätt till ledighet

Under sjuttioalet skedde en betydande utvidgning av rätten till ledighet. Den lagstadgade semestern förlängdes från fyra till fem veckor 1978, och föräldraledigheten förlängdes i flera etapper. Rätten till ledighet i samband med barns födelse utökades från sex månader till först nio och senare tolv månader. Rätten till ledighet för tillfällig vård av barn utvidgades också, senast 1980 till 60 dagar per barn och år. Studieleddighetslagen var en annan reform som kom under sjuttioalet.

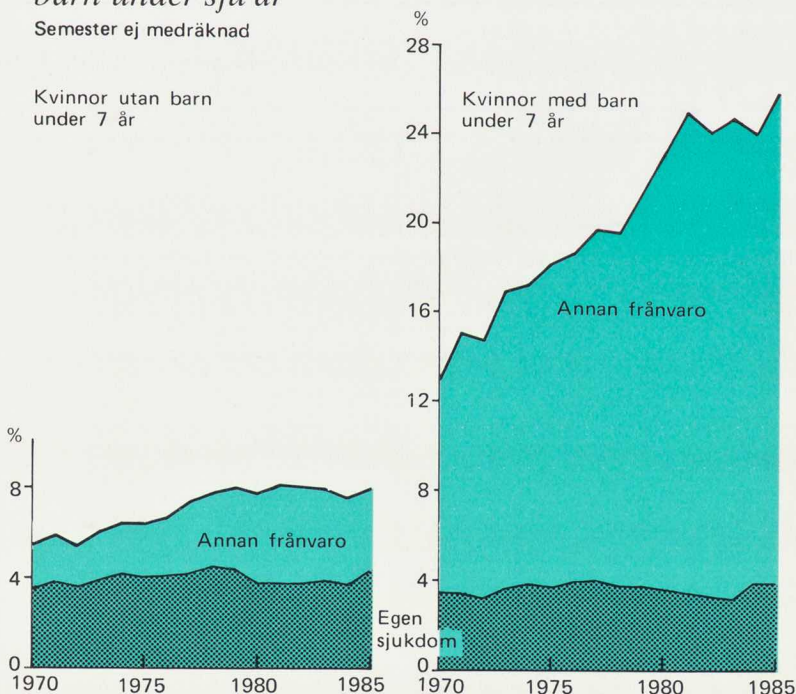
## Stark ökning av frånvaron

Dessa utvidgningar av rätten att vara tjänstledig från arbetet medförde en stark ökning av frånvaron, i synnerhet bland kvinnor med barn (bland män med barn skedde knappast någon förändring alls). Mellan 1970 och 1980 mer än fördubblades frånvaron av annan orsak än semester och egen sjukdom bland kvinnor med barn under sju år.

### *Orsaker till frånvaron. Kvinnor med respektive utan barn under sju år*

Semester ej medräknad

Kvinnor utan barn  
under 7 år



Från och med 1981 ges i AKU mer specificerade uppgifter om frånvarans orsaker. Om man tar ett genomsnitt av perioden 1981–1985 finner man att 2,2 procent av de sysselsatta männen och 7,0 procent av de sysselsatta kvinnorna var frånvarande från arbetet av andra orsaker än semester, egen sjukdom eller värnplikt. Bland kvinnor med barn under sju år var motsvarande frånvaroprocent 21,5. Bland dessa dominerar förklarligt nog frånvaro i samband med barns födelse och frånvaro för vård av barn. Tjänstledighet p g a studier är ungefär dubbelt så vanligt bland kvinnor som bland män.

En konsekvens av den ökade frånvaron är att medan det relativa arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor med barn ökat mycket kraftigt så har andelen som faktiskt arbetar (personer i arbete enligt AKUs terminologi) ökat mycket måttligt. Mellan 1975 och 1985 ökade det relativa arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor med barn under sju år från 60,5 procent till 84,0 procent, medan andelen i arbete bara ökade från 44,5 till 54,9 procent. Den här utvecklingen blir ännu tydligare om man studerar kvinnor med barn under tre år, vilket beror på att en stor del av dem är lediga i samband med barns födelse.

*Frånvaro av annan orsak än semester, egen sjukdom eller värnplikt. Procent av sysselsatta. Medeltal för 1981–1985*

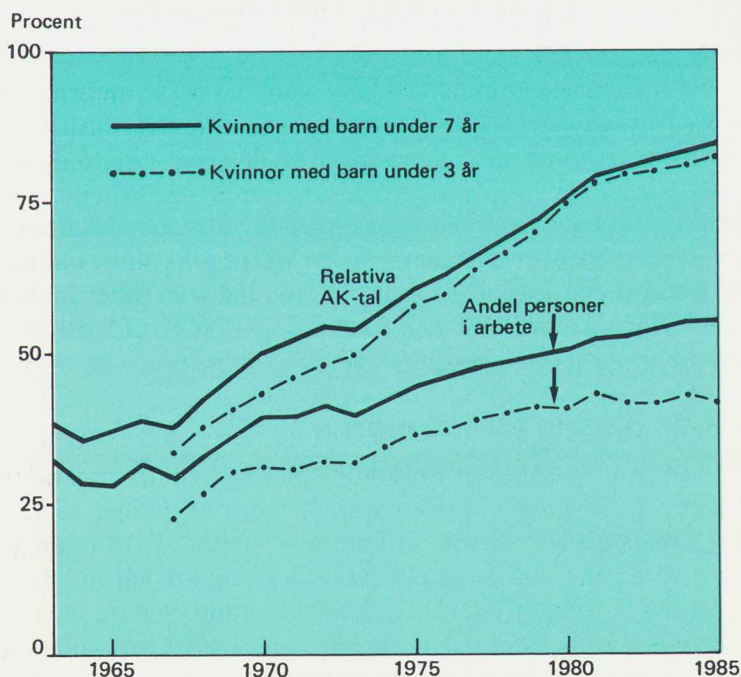
| Frånvaroorsak                           | Män        | Kvinnor    |                     |                      |
|---|------------|------------|---------------------|----------------------|
|   |            | Samtliga   | Med barn under 7 år | Utan barn under 7 år |
| Frivecka p g a arbetstidens förläggning | 0,6        | 0,8        | 1,2                 | 0,7                  |
| Betald föräldraledighet i samband med   |            |            |                     |                      |
| födelse                                 | 0,1        | 2,9        | 14,1                | .                    |
| annat                                   | 0,2        | 0,4        | 1,9                 | .                    |
| Obetald tjllhet för vård av barn        | 0,0        | 0,4        | 1,7                 | .                    |
| Tjänstledighet för studier              | 0,8        | 1,7        | 1,6                 | 1,7                  |
| Övriga orsaker                          | 0,5        | 0,8        | 1,0                 | 0,8                  |
| <b>Totalt</b>                           | <b>2,2</b> | <b>7,0</b> | <b>21,5</b>         | <b>3,3</b>           |

## Liten ökning av frånvaron framöver

Ökningen av frånvaron har i stort sett upphört under åttiotalet. Endast bland kvinnor med småbarn har frånvaron fortsatt att öka, vilket tyder på att de olika reformerna inom föräldraförsäkringen slagit igenom successivt.

I beräkningarna av det framtida utbudet av arbetskraft har vi antagit att frånvaron kommer att ligga kvar på 1985 års nivå, utom för kvinnor i åldern 25–34 år. För den gruppen har vi antagit en fortsatt långsam ökning av frånvaron. Skälet till detta är att arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor antagits öka. Det kan bara ske om kvinnor med små barn förvärvsarbetar i större utsträckning än nu, och kvinnor med små barn är borta från arbetet oftare än andra kvinnor.

### *Andel i arbetskraften och andel närvarande i arbete av kvinnor med småbarn*



# Veckoarbetstiden

## Varför ökar arbetstiden?

Den genomsnittliga veckoarbetstiden har så långt tillbaka man nu har mätt den minskat i stort sett kontinuerligt. Under de senaste tre-fyra åren har emellertid skett en ökning, både för män och kvinnor och i snart sagt alla åldersgrupper. Ökningen är visserligen inte stor, en halvtimme för män och något mer än en timme för kvinnor, men ändå ett klart brott på den tidigare långsiktiga nedåtgående trenden.

Är den här utvecklingen en följd av högkonjunktorens krav på ökat overtidsarbete eller är det mer bestående förändringar som ligger bakom? Är det kanske fler kvinnor nu än förr som lämnat de barnavårdande åldrarna bakom sig som nu kan arbeta mer utanför hemmet? Eller har den dåliga löneutvecklingen tvingat många att arbeta mer för att kunna försörja sig?

## Mer overtid för männen

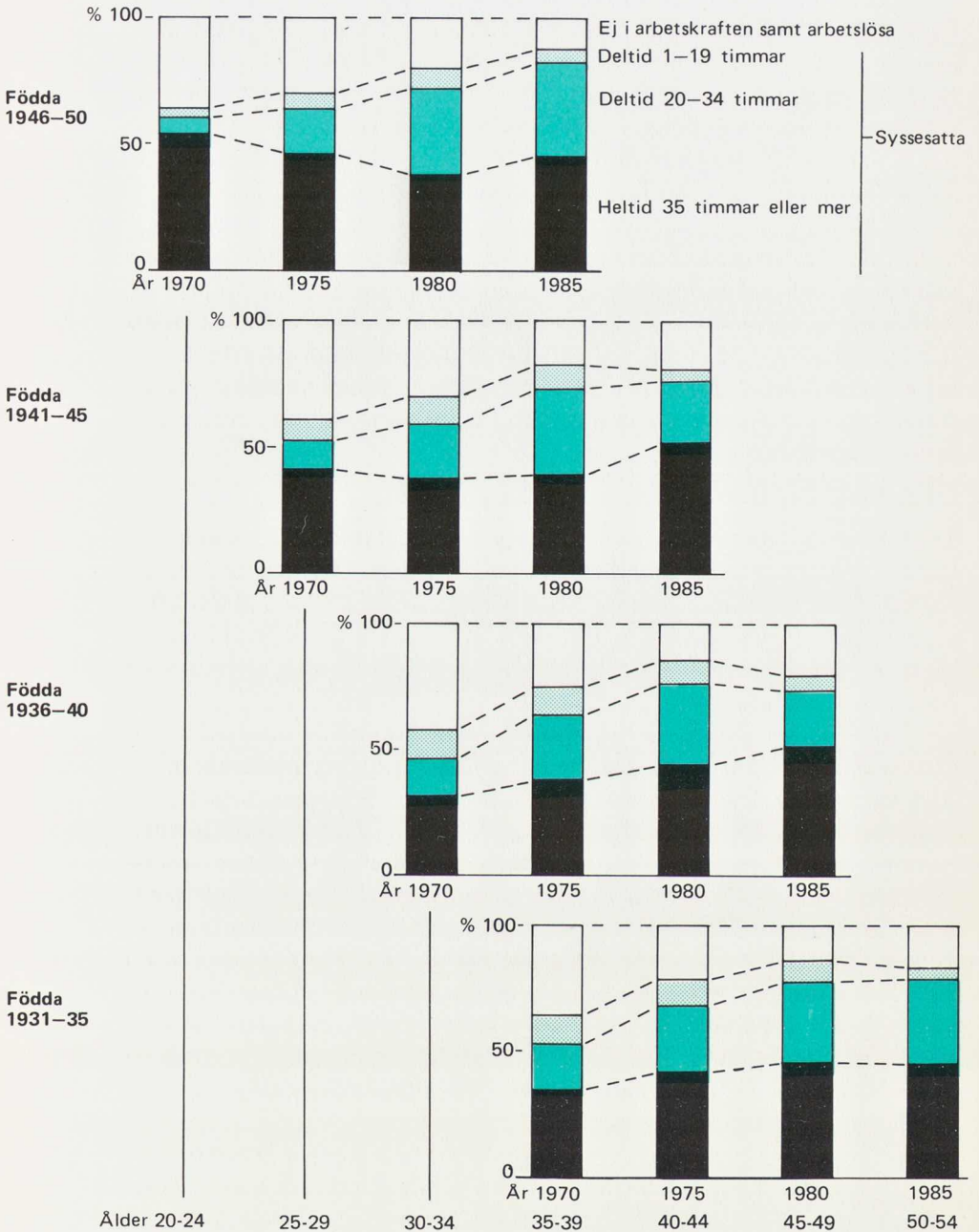
De senaste årens högkonjunktur kan åtminstone till en del förklara ökningen av arbetstiden för männen. Overtidsarbetet har nämligen ökat. Inom industrin utgjorde overtidstimarna 2,9 procent av hela arbetsvolymen år 1984 och 3,2 procent 1985, vilket kan jämföras med 1,9 procent 1982.

Den här förklaringen är emellertid inte gångbar för kvinnorna, eftersom bara en mindre del av kvinnorna arbetar inom industrin. Från arbetskraftsundersökningarna kan man se att den genomsnittliga arbetstiden ökat även inom den offentliga sektorn, där många kvinnor arbetar, men om detta till någon del beror på overtids- eller mertidsarbete vet man inte, då statistik över detta saknas. En faktor som skulle kunna tala för ökad overtid och mertid är den åtstramning som skett inom den offentliga sektorn. Denna kan ha lett till att man i stället för att anställa mer personal utnyttjat den befintliga personalen mera.

## Bestående ökning för kvinnorna?

Statistiken över de sysselsattas fördelning på *vanligen* arbetad tid tyder på att ökningen av veckoarbetstiden för kvinnor är av mer bestående karaktär. Andelen kvinnor som arbetar kort deltid (1-19 timmar per vecka) har nämligen minskat successivt under lång tid och andelen heltidsarbetande (35 timmar eller mer) har ökat under senare år, medan andelen kvinnor som arbetar lång deltid legat i stort sett stilla under åttiotalet. För männen finns inte alls samma utveckling. Deras fördelning på arbetstidsklasser har varit tämligen stabil under lång tid.

*Arbetskraftsstatus för olika årsklasser av kvinnor.  
Förändringar under perioden 1970–1985*



## Fler kvinnor med småbarnsåren bakom sig

Kvinnorna från de stora årskullarna på fyrtioalet har nu lämnat åren med småbarn bakom sig. Det betyder att de kan arbeta mera utanför hemmet. Uppgifter ur AKU för 1980 och 1985 visar att den kohort kvinnor som föddes åren 1941–1945 ökade sin veckoarbetstid med ungefär två timmar och att kvinnor födda 1946–1950 ökade sin arbetstid med 2,7 timmar per vecka mellan 1980 och 1985. Det är avsevärt mer än den genomsnittliga ökningen för alla kvinnor, som under den här perioden stannade vid ungefär en timme. Eftersom de här kohorterna är stora slår ökningen av deras arbetstid igenom relativt kraftigt.

Ändå förklarar det här bara en liten del av ökningen i kvinnornas arbetstid. Det framgår av det faktum att arbetstiden ökat för kvinnor i alla åldrar, och bakom detta måste finnas andra förklaringar. Kanske är det så att nu när nästan alla kvinnor etablerat sig på arbetsmarknaden så nöjer man sig inte längre med korta deltidjobb, utan vill arbeta heltid eller näst intill. En annan förklaring kan vara att andelen ensamstående kvinnor med försörjningsplikter ökat, varför allt fler är tvungna att heltidsarbeta.

## Sämre privatekonomi en förklaring

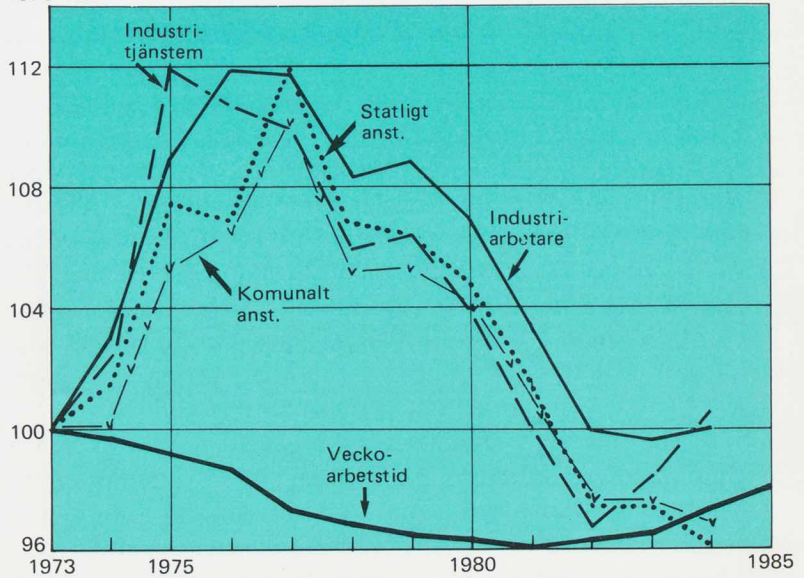
De förkortningar av arbetstiden som genomförts under årens lopp har varit ett sätt att ta ut den ökade levnadsstandarden. Trots kortare arbetstid har lönerna kunnat höjas. Nu har *nettolönerna* (d v s lönen efter skatt) räknat i fast penningvärde sjunkit i stort sett sedan mitten av sjuttioalet för det stora flertalet löntagare. Under de allra senaste åren har en viss uppgång skett.

Nettolönerna började alltså sjunka innan arbetstiden började öka. En förklaring till att man inte omedelbart reagerade på lönesänkningen kan vara att andelen förvärsarbetande av befolkningen fortsatte att öka. Det är alltså genomsnittligt fler som bidrar till ett hushålls försörjning nu än tidigare. För att komma åt effekten av det ökande arbetskraftsdeltagandet kan man i stället se på den *totalt utbetalade lönesumman* i samhället. Enligt nationalräkenskaperna ökade lönesumman fram till mitten av sjuttioalet. Därefter låg den i stort sett konstant fram till 1980, varefter den sjönk kraftigt, mellan 1980 och 1983 med nio procent. Under 1984 och 1985 steg lönesumman igen, men den låg 1985 ändå sex procent under 1980 års nivå. Man finner alltså att uppgången i medelarbetstiden sammanfaller bättre i tiden med minskningen av den totala lönesumman än med nettolönens minskning.

Om man vill komma ännu närmare sambandet mellan arbetstid och försörjningsmöjligheter kan man studera hur de *disponibla inkomsterna* utvecklats, d v s även ta hänsyn till transfereringarna. Enligt nationalräkenskaperna ökade den disponibla inkomsten kontinuerligt fram till 1980. Under åttiotalet har den minskat, men inte lika kraftigt som den totala lönesumman. Det tycks alltså finnas ett något starkare samband mellan veckoarbetstiden och den disponibla inkomsten än mellan veckoarbetstiden och den totala lönesumman.

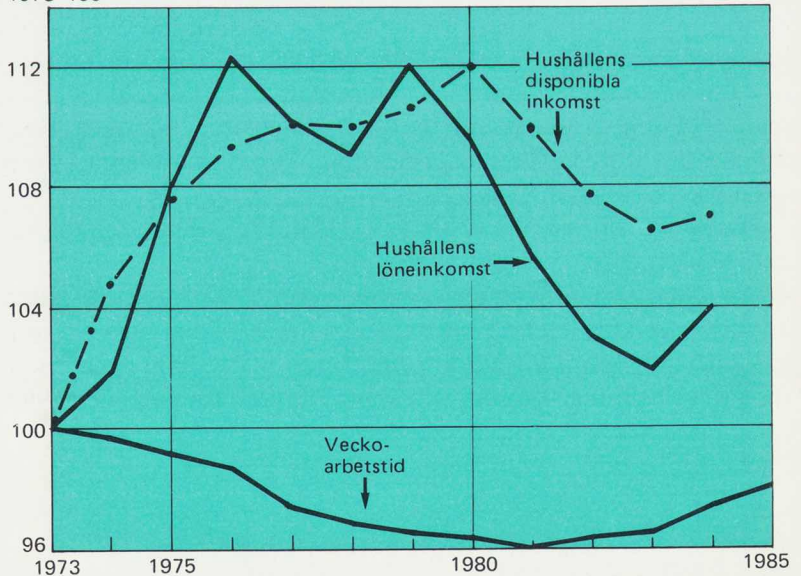
## Veckoarbetstidens förändring contra löneutvecklingen för olika löntagarkollektiv

Index  
1973=100



## Veckoarbetstidens förändring contra hushållens löneinkomster och disponibla inkomster

Index  
1973=100



## Utvecklingen på sikt

Det förefaller uppenbart, och inte särskilt överraskande, att det finns ett samband mellan veckoarbetstidens längd och utvecklingen av den privata ekonomin. Vad som kommer att hända med arbetstiderna under de närmaste 10–20 åren är alltså i hög grad beroende av den ekonomiska utvecklingen i stort.

Det kan här vara på sin plats att redovisa några resultat från AKUs undersökning för DELFAs räkning om *önskad arbetstid*. Den visar bl a att av alla anställda 1984 skulle 17 procent vilja minska sin arbetstid, även om det skulle innebära en motsvarande lönesänkning. Ytterligare 43 procent skulle välja kortare arbetstid före högre lön. I händelse av en förbättrad ekonomi skulle alltså enligt denna undersökning 60 procent vilja minska sin arbetstid.

Men det finns också en betydande, men mindre, grupp som skulle vilja arbeta mer om det funnes mer jobb att få. År 1985 fanns enligt AKU 143 500 personer som av arbetsmarknadsskäl (d v s av brist på jobb) var deltidssysselsatta. Det är 2,5 gånger fler än 1976. En del av den här ökningen faller på ungdomslagen. 1985 fanns i genomsnitt 30 000 personer i ungdomslagens halvtidsarbeten. Man kan förmoda att de allra flesta av dem skulle vilja arbeta mera. I andel av samtliga deltidssysselsatta har de som arbetar deltid av arbetsmarknadsskäl ökat från 7 procent 1977 till 14 procent 1985. De allra flesta som arbetar deltid därför att det är brist på arbete är kvinnor (84 procent 1985).

Med de ovan beskrivna tendenserna som bakgrund görs i beräkningarna följande antaganden om veckoarbetstidens utveckling. För *16–19-åringarna* antas medelarbetstiden sjunka något, som följd av ÖGYs förslag. ÖGYs förslag om förlängd gymnasieskola bör ju leda till att färre kan ha ett heltidsjobb när man är i åldern 16–19 år, medan man kan räkna med att relativt sett fler tar jobb på helger och under loven. För *60–64-åringarna* antas att den beslutade höjningen av ersättningsnivån vid delpension skall leda till att arbetstiden sjunker. För *65–74-åringarna* antar vi att medelarbetstiden kommer att ligga kvar på 1985 års nivå.

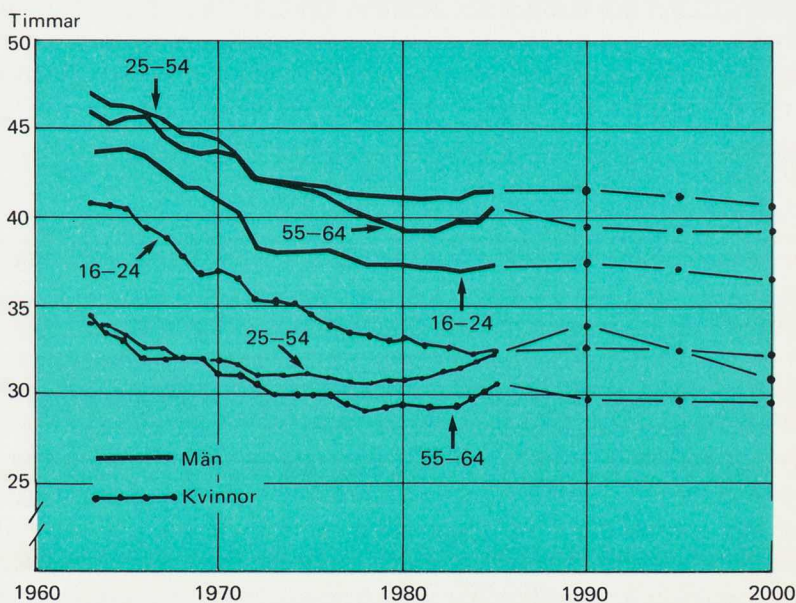
För övriga åldersgrupper (20–59 år) har vi gjort mer schablonmässiga antaganden enligt följande.

För *män* har vi antagit att arbetstiden 1990 för varje åldersgrupp kommer att ligga kvar på 1985 års nivå för att sedan till 1995 sjunka tillbaka till den nivå som rådde 1980. Fram till år 2000 räknar vi med en fortsatt minskning i samma takt som vi antagit för perioden 1990–1995.

För *kvinnor* antas en fortsatt ökning av arbetstiden fram till 1990 i samma takt som under första hälften av åttiotalet. Därefter antas arbetstiden sjunka, så att den år 1995 blir densamma som 1985 och år 2000 densamma som 1980.

Tankarna bakom dessa antaganden är i korthet följande. Den försämring av privatekonomin som många fått vidkännas under de senaste tio åren tar tid att reparera. Därför är ingen förkortning av arbetstiden trolig före 1990, även om vi får ekonomisk tillväxt. De allra flesta männen jobbar heltid, varför någon ökning av deras genomsnittliga arbetstid knappast kan bli aktuell. Det förklarar varför vi antar att människens arbetstid kommer att vara densamma 1990 som 1985, medan kvinnorna antas öka sin arbetstid. Från 1990 och framåt räknar vi med att den av långtidsutredningen förutsatta ekonomiska tillväxten skall ha lett till att människor får råd att minska sin arbetstid, vilket skulle innebära att vi får en återgång till den långsiktiga trenden.

### Genomsnittlig veckoarbetstid i olika åldrar



# Totala antalet arbetade timmar

## Antalet arbetsveckor per år

Det genomsnittliga antalet arbetsveckor per sysselsatt kan för år 1985 beräknas till 40,5 (någon exakt uppmätt siffra finns inte). Återstoden av årets 52 veckor utgjordes av semester, helgdagar sammanräknade till veckor och övrig frånvaro (d v s exklusive semester). Antalet arbetsveckor antas komma att förändras mycket litet under prognosperioden. Ingen förlängning av semestern förutsätts ske. Det enda som påverkar antalet arbetsveckor är därmed antagandet om en mycket liten ökning av frånvaron av annan orsak än semester, exempelvis tjänstledighet för vård av sjuka barn.

## Arbetstiden per år

Den genomsnittliga årsarbetstiden per sysselsatt är produkten av antalet arbetsveckor under året och den genomsnittliga faktiska arbetstiden per vecka för dem som är i arbete. Årsarbetstiden uppgick 1985 till 1 462 timmar. Enligt beräkningarna kommer den att öka till 1 479 timmar 1990, för att sedan sjunka till 1 447 timmar 1995 och 1 416 timmar år 2000. Förändringen beror nästan helt på de antaganden som gjorts om veckoarbetstidens utveckling. Den lilla ökningen av frånvaron som förutsätts ske spelar mycket liten roll i sammanhanget.

## Total timvolym

Det totala antalet arbetade timmar sjönk under sjuttioalet med ungefär fem procent till följd av en rad arbetstidsförkortande reformer. Dessa uppvägde alltså gott och väl att allt fler kvinnor gick ut i arbetslivet under denna period. Under åttiotalet har hittills arbetsvolymen successivt ökat, så att den år 1985 uppgick till 6 252 miljoner timmar, vilket är i nivå med situationen i början av sjuttioalet.

Under åren fram till 1990 beräknas utbudet av arbetstimmar komma att öka kraftigt, främst beroende på befolkningstillväxt i de mest arbetsintensiva åldrarna och en fortsatt ökning av kvinnornas arbetskraftsdeltagande. Under nittioalet stagnerar timvolymen och mot slutet kommer den enligt beräkningarna att minska. Detta beror på att veckoarbetstiden antas komma att sjunka, vilket ungefär balanserar de positiva effekterna av befolkningsförändringen och av att kvinnornas arbetskraftsdeltagande beräknas fortsätta att öka, om än inte så snabbt som tidigare.

*Procentuell förändring per femårsperiod av totala antalet årligen arbetade timmar fördelad på förändringens orsaker*

| Förändringsfaktor                                    | 70-75 | 75-80 | 80-85 | 85-90 | 90-95 | 95-00 |
|--|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Befolkning   | 0,4   | 1,2   | 1,6   | 2,0   | 1,9   | 0,8   |
| Arbetskrafts-<br>deltagande                          |       |       |       |       |       |       |
| Män  | -0,2  | -1,0  | -1,1  | -0,4  | -0,3  | -0,1  |
| Kvinnor  | 4,3   | 3,4   | 2,0   | 1,3   | 0,6   | 0,6   |
| Arbetslöshet   | -0,1  | -0,4  | -1,0  | 0,4   | 0,3   | 0,0   |
| Frånvaro,<br>exkl semester                           |       |       |       |       |       |       |
| Män  | -0,5  | -0,2  | 0,2   | 0,0   | 0,0   | 0,0   |
| Kvinnor  | -0,5  | -0,8  | -0,3  | -0,1  | -0,1  | 0,0   |
| Medelarbetstid                                       |       |       |       |       |       |       |
| Män  | -4,0  | -1,6  | 0,4   | -0,1  | -0,6  | -0,6  |
| Kvinnor  | -1,2  | -0,7  | 1,3   | 1,2   | -1,5  | -1,5  |
| Förlängning av<br>semestern                          | -     | -2,1  | -     | -     | -     | -     |
| Diskrepans p g a<br>kalendariska<br>effekter, m m    | -1,5  | 0,6   | 0,4   | -     | -     | -     |
| Total procentuell<br>förändring                      | -3,3  | -1,6  | 3,5   | 4,4   | 0,2   | -0,8  |
| Förändring i<br>miljoner timmar                      | -212  | -100  | 213   | 275   | 15    | -54   |
| Total timvolym<br>vid periodens<br>början (milj tim) | 6 351 | 6 139 | 6 039 | 6 252 | 6 527 | 6 542 |

*Anmärkning:* Diskrepansen p g a kalendariska effekter m m uppstår därför att vi i uppdelningen av förändringen på komponenter, vilken grundas på AKU-data, inte tar hänsyn till att olika år innehåller olika antal arbetsdagar beroende på hur de stora helgerna infaller. Detta beaktas dock i nationalräkenskaperna. Dessutom har AKU-data för 1980 inte justerats på samma sätt som NR-data för arbetskonflikten detta år.

## Alternativa kalkyler

De beräkningar som redovisats ovan bygger som framgått på en serie antaganden. Realismen i dessa antaganden kan naturligtvis alltid ifrågasättas. För att undersöka slutresultatets känslighet för förändringar i olika variabler har några alternativa kalkyler genomförts. Närmare bestämt har fyra olika alternativ utöver själva huvudalternativet genomräknats.

Vi har gjort ett s k *referensalternativ*, där relativa arbetskraftstal, arbetslöshet, frånvaro och veckoarbetstid antagits ligga kvar på 1985 års nivå under hela prognosperioden. Det enda som ger en förändring av arbetskraftens storlek i detta alternativ är således befolkningsutvecklingen.

*Alternativ 3* är en variant på referensalternativet. Skillnaden är att vi låtit arbetstiden variera på samma sätt som i huvudalternativet.

*Alternativ 4* är en variant på huvudalternativet, med den skillnaden att arbetstiden antagits ligga kvar på 1985 års nivå.

*Alternativ 5* slutligen är ytterligare en variant på huvudalternativet, med den skillnaden att kvinnornas arbetstid inte antagits sjunka på nittio-talet (som i huvudalternativet) utan ligga kvar på den nivå som antagits för 1990.

Tankegången bakom det sista alternativet är ungefär följande. *En* förklaring till att medelarbetstiden för kvinnor sjönk starkt under sjuttio-talet var att många av de nya kvinnorna på arbetsmarknaden tog deltid-arbete. *Andelen* deltid-arbetande steg. Under de kommande 10–15 åren kan kvinnornas arbetskraftsdeltagande av naturliga skäl inte öka så snabbt som tidigare. Därmed borde rimligen inte heller *andelen* deltid-arbetande fortsätta att öka som under sjuttio-talet. Den förbättring av privatekonomin som vi förutsätter bli fallet och som skall leda till att människor får råd att arbeta mindre kan komma att uppvägas av att vi successivt får allt fler kvinnor i arbetskraften som förvärvsarbetat hela sitt vuxna liv och som anpassat sig till ett liv där heltids förvärvsarbete (eller näst intill) är det normala.

Fram till och med beräkningen av antalet personer i arbetskraften och antalet sysselsatta är de fem alternativen egentligen bara två, huvudalternativet och referensalternativet. De övriga tre är varianter på dessa, men med andra antaganden om veckoarbetstiden. Att vi gjort så många olika antaganden om arbetstiden beror på att vi anser den vara svårast att göra framtidsbedömningar om.

De antaganden om ett ökat arbetskraftsdeltagande bland kvinnorna som gjorts i huvudalternativet innebär att antalet kvinnor i arbetskraften år 2000 blir 149 000 större än vid oförändrade relativa arbetskraftstal. Antalet män blir däremot 39 000 mindre än om vi hållit de relativa AK-talen kvar på 1985 års nivå.

Samtliga fem alternativ ger en kraftig ökning av antalet arbetade timmar fram till 1990. Därefter avtar (eller upphör) ökningen och från och med 1995 minskar timvolymen i några alternativ. Enligt huvudalternativet ökar timvolymen med 4,6 procent mellan 1985 och 1995, för att därefter minska med 0,8 procent fram till år 2000.

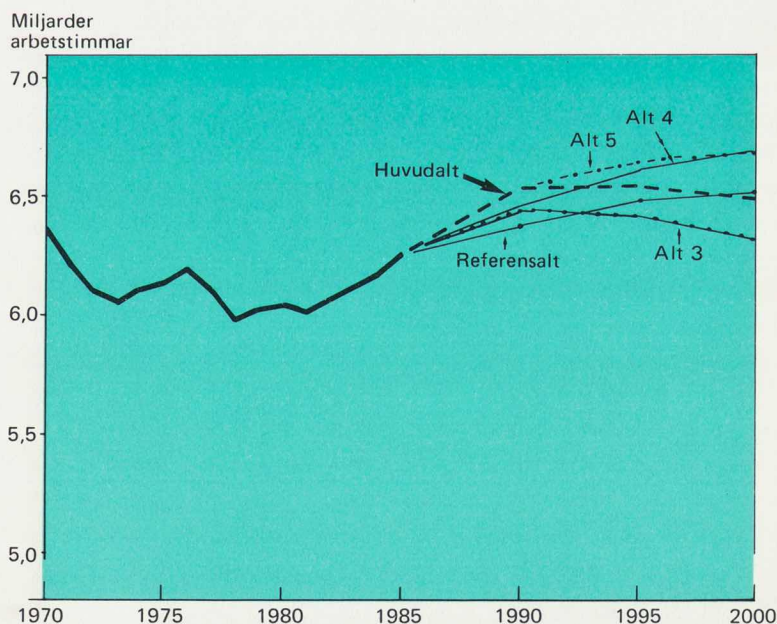
Det högsta alternativet (alternativ 4) ger år 2000 en arbetsvolym i timmar som är sju procent högre än 1985, medan det lägsta alternativet (alternativ 3) innebär en ökning med en procent från dagens nivå. Spännvidden mellan alternativen är ungefär lika stor som mellan det högsta (år 1970) och det lägsta (år 1978) antalet arbetade timmar under de senaste femton åren.

Den sammanlagda effekten av våra antaganden om hur relativa AK-tal, arbetslöshet, frånvaro och arbetstider förändras ger för 1990 en knapp procents högre arbetsvolym än om vi inte räknat med någon förändring jämfört med 1985. År 2000 blir arbetsvolymen däremot 0,4 procent lägre än om vi använt 1985 års värden för arbetskraftstalen, etc (skillnaden mellan huvudalternativet och referensalternativet).

Våra antaganden om arbetstidens förändring leder 1990 till 1,1 procents högre arbetsvolym än om vi räknat med oförändrad arbetstid och år 2000 3,0 procent lägre arbetsvolym (skillnaden mellan huvudalternativet och alternativ 4).

Vårt antagande om att kvinnornas arbetstid inte kommer att förändras efter 1990 innebär för år 2000 en arbetsvolym som är 3,1 procent högre än i huvudalternativet (skillnaden mellan alternativ 5 och huvudalternativet).

### *Alternativa beräkningar av totala antalet arbetstimmar*



*Antal personer i arbetskraften enligt huvudalternativet  
och referensalternativet (tusental)*

| Alternativ<br>Kön           | 1990  | 1995  | 2000  |
|-----------------------------|-------|-------|-------|
| <i>Huvudalternativet</i>    |       |       |       |
| Män                         | 2 362 | 2 386 | 2 397 |
| Kvinnor                     | 2 181 | 2 250 | 2 300 |
| Summa                       | 4 544 | 4 636 | 4 697 |
| <i>Referensalternativet</i> |       |       |       |
| Män                         | 2 381 | 2 420 | 2 436 |
| Kvinnor                     | 2 114 | 2 143 | 2 151 |
| Summa                       | 4 495 | 4 563 | 4 587 |
| <i>Huvudalt-referensalt</i> |       |       |       |
| Män                         | -19   | -34   | -39   |
| Kvinnor                     | 67    | 107   | 149   |
| Summa                       | 49    | 73    | 110   |

*Totalt antal utförda arbetstimmar enligt olika beräknings-  
alternativ. Miljoner arbetstimmar*

| År   | Faktiska<br>uppgifter | Huvud-<br>alt | Referens-<br>alt | Alt 3 | Alt 4 | Alt 5 |
|------|-----------------------|---------------|------------------|-------|-------|-------|
| 1970 | 6 351                 |               |                  |       |       |       |
| 1975 | 6 139                 |               |                  |       |       |       |
| 1980 | 6 039                 |               |                  |       |       |       |
| 1981 | 6 016                 |               |                  |       |       |       |
| 1982 | 6 059                 |               |                  |       |       |       |
| 1983 | 6 111                 |               |                  |       |       |       |
| 1984 | 6 171                 |               |                  |       |       |       |
| 1985 | 6 252                 |               |                  |       |       |       |
| 1990 |                       | 6 527         | 6 371            | 6 435 | 6 456 | 6 527 |
| 1995 |                       | 6 542         | 6 481            | 6 414 | 6 609 | 6 641 |
| 2000 |                       | 6 488         | 6 518            | 6 322 | 6 690 | 6 686 |

*Anmärkning:* Faktiska uppgifter enligt SCBs nationalräkenskaper (exklusive de värnpliktigas arbetstimmar).

# Summary

## Background

As part of the investigations undertaken by the 1987 Long Term Survey on economic development at the Department of Finance, the Forecasting Institute of Statistics Sweden has made a forecast of the future supply of labour. The calculations are made under the condition of a balanced economic growth with low unemployment. This means that the *demand* for labour is not allowed to restrict supply, at least not more than it does today.

## More people in the economically active ages

The number of people in the most economically active ages (24–59 years of age) will according to the latest population projection grow with nine per cent between 1985 and 2000. This more than compensates for the fact that the population in the less active ages (16–24 and 60–74) will decrease. The population development alone will cause an additional supply of labour until the year 2000 which will amount to about 180 000 persons, or four per cent of the present labour force.

## Female labour force participation is still growing

Every new generation of women shows a higher labour force participation rate than the foregoing. It is a steady upward trend, even though the increase has become less the very last years. The gap between the male and female participation rates has become more and more narrow every year. In 1970 53 per cent of all women aged 16–74 were in the labour force compared to 81 per cent of the men, a difference of 28 percentage points. Now (1985) this difference is only nine percentage points (68 and 77 per cent respectively). In the age-group 20–24 the difference is only two percentage points, and among the youngest (16–19) the participation rate of women is even higher than that of men. If you take into account that men do their military service the participation rate is probably about the same for men and women within the age group.

All these facts have led us to the conclusion that there is no reason why the female labour force participation rate should not one day be the same as that of men. We assume that this will occur at the end of the century.

## Extension of vocational education suggested

Ever since elementary school was introduced the length of education has been extended step by step. Especially after world war II an enormous expansion of the educational system has taken place. Nowadays, eleven years at school is almost compulsory, not in a formal sense but in reality,

and more than one fourth of the young get some kind of third level education (i.e. university education and similar). Recently, a governmental committee has suggested an extension of the vocational training in the upper secondary school from two to three years. The proposals have not yet been submitted to Parliament, so there are no decisions taken so far. However, we anticipate that the committee proposals will be carried out, at least to some extent. Consequently, we assume the labour force participation rate among 16–19 year olds to decrease.

### **Disability pension more frequent**

In Sweden people normally retire at the age of 65. This goes at least for employees. Self-employed persons, especially farmers, often continue to work beyond that age. However, during the last decades the number of persons who get their pension before 65 years of age because of illness or handicap (disability pension) has grown rapidly. Among those 60–64 years of age about 25 per cent has a disability pension.

What will happen in the future with the pension scheme is a highly political question. At present a governmental committee is working with these matters, but no proposals have been put forward as yet. Lacking information of what the outcome of the committee's considerations might be, we have made the assumption that the participation rate among 60–64 years old men will remain the same as in 1985 for the whole forecasting period. For women of that age the participation rate is supposed to continue to rise, a consequence of the fact that the younger generations of women have a higher participation rate than the older ones. The participation rate among 65–74 year old men and women is low and decreasing. We expect this development to continue.

### **Labour force will grow by six per cent**

Given these assumptions on labour force participation rates and given the population development mentioned above, the labour force will grow with about 275 000 persons until the year 2000, or with six per cent. Two thirds of this growth depends on the growth of the population in the most economically active ages. Our assumptions of increasing labour force participation rates among women causes an increase of the labour force with about 140 000, while our assumptions concerning men has a negative effect of about 45 000.

### **Downward trend in working hours is broken**

During the 1980's working hours per week has increased slightly. This tendency is apparent for both sexes and for almost all ages. This means a break in a long downward trend. What lies behind is hard to say. There are several probable explanations. Among men increasing overtime work in the manufacturing industry, due to a favourable economic

development, probably explains a good deal. Unfortunately, one cannot separate overtime work from jobs on the side in the statistics on working hours. It also seems likely that falling real wages might have forced some people to take on more work to keep their standard of living.

For a long time the proportion of women working less than half time has been decreasing, and during the last years a small shift from part time to full time jobs can be observed. This development has perhaps not only an economic explanation but also a social one. Now that almost all women have got a permanent position on the labour market more and more of them want to work full time or almost full time.

What actually will happen with working hours in the future is very hard to predict. Reduction in working hours has always been one of the main issues of the labour unions. During the last ten years, however, reducing working hours per week has not been possible for economic reasons, according to the unions' judgements. A steady economic growth might change this situation. As these calculations of the future supply of labour are made under the condition of a growing economy, we assume working hours per week to decrease during the 1990's, which would mean a return to the long term trend.

### **Stagnation in hours worked in the 1990's**

This assumption on working hours combined with the number of persons in the labour force calculated above will give an increase in the total number of hours worked per year of about four per cent until 1990. Then there will be a standstill during the 1990's. This stagnation follows from our assumption of falling working hours per week, which approximately balances the growth in the labour force.

**Bilaga****Jämförelse med beräkningarna för LU 84**

Prognosinstitutet vid SCB har under en lång följd av år gjort beräkningar av tillgången på arbetskraft för långtidsutredningarna. Närmast föregående beräkning, som gjordes för 1984 års långtidsutredning (LU 84), publicerades i rapporten "Sveriges arbetskraft - Arbetskraftsresurserna 1990 och 2000" (SCB, Information i prognosfrågor 1984:1). Nedan följer en jämförelse mellan de beräkningar som gjordes för LU 84 och den nya beräkning som redovisas i föreliggande rapport.

**Färre personer i arbetskraften...**

De nya beräkningarna ger ett något mindre antal personer i arbetskraften än beräkningarna för LU 84. Skillnaden är ungefär 50 000 både 1990 och 2000, uttryckt i relativa tal 1,3 procent. Skillnaden beror på att vi räknat med lägre relativa arbetskraftstal för ungdomar och äldre än i den förra prognosen. Om vi hade räknat med samma relativa arbetskraftstal som i förra prognosen skulle vi ha fått 13 000 fler personer i arbetskraften år 1990 och 24 000 fler år 2000 än i den förra prognosen, eftersom vi nu utgår från en något större befolkning.

*Antal personer i arbetskraften 1990 och 2000 enligt beräkningarna för LU 84 och LU 87 (tusental personer)*

| Kön     | 1990  |       |      | 2000  |       |      |
|---------|-------|-------|------|-------|-------|------|
|         | LU 87 | LU 84 | Diff | LU 87 | LU 84 | Diff |
| Män     | 2 362 | 2 396 | -34  | 2 397 | 2 434 | -37  |
| Kvinnor | 2 181 | 2 201 | -20  | 2 300 | 2 312 | -12  |
| Summa   | 4 544 | 4 597 | -53  | 4 697 | 4 747 | -50  |

### **...men fler arbetstimmar**

Trots att vi således räknat med ett något mindre antal personer i arbetskraften blir det beräknade antalet utförda arbetstimmar större i de nya beräkningarna. Skillnaden är 5,5 procent 1990 och 5,0 procent år 2000. Det förklaras i första hand av att vi räknat med en högre veckoarbetstid än förra gången. En annan förklaring är att vi denna gång antagit en mycket begränsad ökning av frånvaron från arbetet, tre tiondels procentenheter under hela prognosperioden. I prognosen för LU 84 antogs frånvaron komma att öka med en procentenhet per tioårsperiod.

#### *Antalet arbetade timmar 1990 och 2000 enligt beräkningarna för LU 84 och LU 87 (miljoner arbetstimmar)*

| Alternativ         | 1990  | 2000  |
|--------------------|-------|-------|
| LU 87              | 6 527 | 6 488 |
| LU 84              | 6 184 | 6 179 |
| Differens, absolut | 343   | 309   |
| procent            | 5,5   | 5,0   |

*Anmärkning:* Uppgifterna för LU 84 har här räknats upp med 64 miljoner timmar. Anledningen är att den här gången tas den sk restposten i nationalräkenskaperna med, något som inte gjordes i beräkningarna för LU 84.

**Tabell 1 Medelfolkmängden 1970–2000.****Tusental personer***Population 1970–2000. Thousands*

| Kön och ålder     | 1970  | 1975  | 1980  | 1985  | 1990  | 1995  | 2000  |
|-------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <i>Män</i>        |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 228   | 221   | 228   | 244   | 230   | 202   | 195   |
| 20–24             | 338   | 288   | 284   | 295   | 305   | 290   | 256   |
| 25–34             | 567   | 653   | 641   | 585   | 590   | 611   | 605   |
| 35–44             | 465   | 467   | 554   | 645   | 630   | 580   | 585   |
| 45–54             | 526   | 496   | 446   | 451   | 535   | 626   | 611   |
| 55–59             | 254   | 245   | 251   | 218   | 205   | 224   | 286   |
| 60–64             | 232   | 237   | 229   | 234   | 205   | 193   | 211   |
| 65–74             | 324   | 360   | 382   | 382   | 385   | 366   | 334   |
| 16–74             | 2 935 | 2 966 | 3 013 | 3 055 | 3 085 | 3 091 | 3 083 |
| <i>Kvinnor</i>    |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 218   | 210   | 218   | 232   | 220   | 193   | 186   |
| 20–24             | 323   | 277   | 272   | 283   | 290   | 277   | 245   |
| 25–34             | 528   | 615   | 610   | 559   | 562   | 581   | 574   |
| 35–44             | 457   | 451   | 524   | 615   | 607   | 559   | 561   |
| 45–54             | 524   | 498   | 449   | 445   | 517   | 607   | 599   |
| 55–59             | 256   | 249   | 259   | 227   | 211   | 224   | 281   |
| 60–64             | 244   | 247   | 241   | 251   | 220   | 205   | 218   |
| 65–74             | 378   | 418   | 442   | 444   | 450   | 432   | 392   |
| 16–74             | 2 928 | 2 967 | 3 015 | 3 056 | 3 078 | 3 076 | 3 056 |
| <i>Båda könen</i> |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 446   | 431   | 446   | 476   | 450   | 394   | 382   |
| 20–24             | 661   | 565   | 556   | 578   | 595   | 567   | 501   |
| 25–34             | 1 095 | 1 268 | 1 251 | 1 145 | 1 153 | 1 192 | 1 179 |
| 35–44             | 922   | 918   | 1 078 | 1 260 | 1 237 | 1 139 | 1 146 |
| 45–54             | 1 050 | 994   | 895   | 896   | 1 052 | 1 233 | 1 210 |
| 55–59             | 510   | 494   | 510   | 445   | 416   | 448   | 587   |
| 60–64             | 476   | 484   | 470   | 485   | 426   | 398   | 429   |
| 65–74             | 702   | 778   | 824   | 825   | 836   | 798   | 726   |
| 16–74             | 5 863 | 5 933 | 6 029 | 6 111 | 6 163 | 6 167 | 6 139 |

Medelfolkmängden är genomsnittet av folkmängden i början och slutet av respektive år. Uppgifterna är avrundade var för sig, varför summorna inte alltid stämmer med delarna.

## Tabell 2 Relativa arbetskraftstal 1970–2000. Procent av befolkningen

*Labour force participation rates 1970–2000. Per cent of the population*

| Kön och ålder     | 1970 | 1975 | 1980 | 1985 | 1990 | 1995 | 2000 |
|-------------------|------|------|------|------|------|------|------|
| <i>Män</i>        |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 52,8 | 59,0 | 55,3 | 44,7 | 40,0 | 35,0 | 35,0 |
| 20–24             | 76,7 | 82,7 | 84,5 | 83,0 | 83,0 | 83,0 | 83,0 |
| 25–34             | 93,5 | 94,9 | 94,8 | 93,7 | 93,7 | 93,7 | 93,7 |
| 35–44             | 96,4 | 96,7 | 96,7 | 96,7 | 96,7 | 96,7 | 96,7 |
| 45–54             | 94,8 | 94,1 | 94,7 | 94,9 | 94,9 | 94,9 | 94,9 |
| 55–59             | 90,8 | 89,7 | 87,7 | 87,6 | 87,6 | 87,6 | 87,6 |
| 60–64             | 79,5 | 74,0 | 69,0 | 65,1 | 65,0 | 65,0 | 65,0 |
| 65–74             | 28,9 | 19,9 | 14,2 | 11,0 | 9,0  | 7,0  | 5,0  |
| 16–74             | 80,6 | 80,0 | 78,4 | 76,5 | 76,6 | 77,2 | 77,8 |
| <i>Kvinnor</i>    |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 50,9 | 56,2 | 55,8 | 48,5 | 44,0 | 40,0 | 40,0 |
| 20–24             | 65,2 | 73,7 | 81,6 | 81,0 | 81,0 | 81,0 | 81,0 |
| 25–34             | 60,7 | 71,3 | 81,3 | 87,8 | 90,8 | 92,3 | 93,7 |
| 35–44             | 67,4 | 77,3 | 84,7 | 90,5 | 93,6 | 95,2 | 96,7 |
| 45–54             | 65,0 | 75,2 | 83,1 | 88,0 | 91,5 | 93,2 | 94,9 |
| 55–59             | 52,8 | 60,8 | 68,8 | 74,5 | 81,0 | 84,3 | 87,6 |
| 60–64             | 35,8 | 38,3 | 41,0 | 46,6 | 51,0 | 55,0 | 55,0 |
| 65–74             | 8,7  | 6,1  | 3,7  | 3,2  | 3,2  | 3,2  | 3,2  |
| 16–74             | 52,8 | 59,2 | 64,6 | 68,1 | 70,9 | 73,1 | 75,3 |
| <i>Båda könen</i> |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 51,8 | 57,6 | 55,6 | 46,6 | 42,0 | 37,4 | 37,4 |
| 20–24             | 71,1 | 78,3 | 83,1 | 82,0 | 82,0 | 82,0 | 82,0 |
| 25–34             | 77,7 | 83,4 | 88,2 | 90,8 | 92,3 | 93,0 | 93,7 |
| 35–44             | 82,0 | 87,1 | 90,9 | 93,7 | 95,2 | 96,0 | 96,7 |
| 45–54             | 79,9 | 84,6 | 88,9 | 91,5 | 93,2 | 94,1 | 94,9 |
| 55–59             | 71,7 | 75,1 | 78,1 | 80,9 | 84,3 | 85,9 | 87,6 |
| 60–64             | 57,1 | 55,8 | 54,6 | 55,6 | 57,7 | 59,8 | 59,9 |
| 65–74             | 18,1 | 12,5 | 8,6  | 6,8  | 5,9  | 4,9  | 4,0  |
| 16–74             | 66,7 | 69,6 | 71,5 | 72,3 | 73,7 | 75,2 | 76,5 |

### Tabell 3 Antal personer i arbetskraften 1970–2000. Tusental

*Number of persons in the labour force  
1970–2000. Thousands*

| Kön och ålder     | 1970  | 1975  | 1980  | 1985  | 1990  | 1995  | 2000  |
|-------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <i>Män</i>        |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 121   | 130   | 126   | 109   | 92    | 71    | 68    |
| 20–24             | 259   | 238   | 240   | 245   | 253   | 240   | 212   |
| 25–34             | 533   | 620   | 607   | 548   | 553   | 573   | 566   |
| 35–44             | 448   | 451   | 537   | 625   | 609   | 561   | 565   |
| 45–54             | 498   | 467   | 423   | 429   | 508   | 594   | 580   |
| 55–59             | 230   | 220   | 219   | 191   | 179   | 196   | 251   |
| 60–64             | 184   | 175   | 159   | 152   | 133   | 125   | 137   |
| 65–74             | 94    | 72    | 55    | 42    | 35    | 26    | 17    |
| 16–74             | 2 367 | 2 373 | 2 367 | 2 341 | 2 362 | 2 386 | 2 397 |
| <i>Kvinnor</i>    |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 112   | 118   | 122   | 112   | 97    | 77    | 74    |
| 20–24             | 210   | 204   | 222   | 230   | 235   | 224   | 198   |
| 25–34             | 321   | 439   | 496   | 491   | 511   | 536   | 538   |
| 35–44             | 308   | 349   | 445   | 557   | 568   | 532   | 543   |
| 45–54             | 340   | 375   | 373   | 393   | 473   | 565   | 568   |
| 55–59             | 135   | 152   | 177   | 169   | 171   | 189   | 246   |
| 60–64             | 87    | 95    | 100   | 117   | 112   | 113   | 120   |
| 65–74             | 33    | 25    | 16    | 14    | 14    | 14    | 13    |
| 16–74             | 1 546 | 1 756 | 1 951 | 2 082 | 2 181 | 2 250 | 2 300 |
| <i>Båda könen</i> |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 232   | 248   | 248   | 221   | 189   | 148   | 143   |
| 20–24             | 469   | 442   | 462   | 475   | 488   | 465   | 411   |
| 25–34             | 854   | 1 058 | 1 103 | 1 038 | 1 064 | 1 109 | 1 104 |
| 35–44             | 756   | 800   | 982   | 1 182 | 1 178 | 1 093 | 1 108 |
| 45–54             | 839   | 842   | 796   | 821   | 981   | 1 159 | 1 148 |
| 55–59             | 366   | 372   | 397   | 361   | 350   | 385   | 497   |
| 60–64             | 272   | 270   | 259   | 269   | 246   | 238   | 257   |
| 65–74             | 127   | 97    | 71    | 57    | 49    | 39    | 29    |
| 16–74             | 3 913 | 4 129 | 4 318 | 4 424 | 4 544 | 4 636 | 4 697 |

Uppgifterna är avrundade var för sig, varför summorna inte alltid stämmer med delarna.

## Tabell 4 Arbetslösheten 1970–2000. Procent av arbetskraften

*Unemployment rates 1970–2000. Per cent  
of the labour force*

| Kön och ålder     | 1970 | 1975 | 1980 | 1985 | 1990 | 1995 | 2000 |
|-------------------|------|------|------|------|------|------|------|
| <i>Män</i>        |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 3,4  | 4,2  | 6,5  | 4,7  | 4,0  | 3,4  | 3,4  |
| 20–24             | 2,1  | 2,1  | 3,5  | 6,4  | 5,6  | 4,8  | 4,8  |
| 25–34             | 1,0  | 1,0  | 1,5  | 2,7  | 2,4  | 2,0  | 2,0  |
| 35–44             | 0,7  | 0,6  | 0,9  | 1,5  | 1,3  | 1,1  | 1,1  |
| 45–54             | 0,9  | 0,6  | 0,9  | 1,7  | 1,4  | 1,2  | 1,2  |
| 55–59             | 1,2  | 1,0  | 1,0  | 2,3  | 2,0  | 1,7  | 1,7  |
| 60–64             | 1,9  | 2,3  | 2,3  | 5,1  | 4,9  | 4,7  | 4,7  |
| 65–74             | 2,8  | 3,9  | 0,0  | 0,4  | 0,0  | 0,0  | 0,0  |
| 16–74             | 1,3  | 1,3  | 1,7  | 2,8  | 2,4  | 2,0  | 2,0  |
| <i>Kvinnor</i>    |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 5,1  | 7,1  | 8,8  | 4,5  | 4,0  | 3,4  | 3,5  |
| 20–24             | 2,4  | 3,5  | 3,9  | 6,3  | 5,5  | 4,7  | 4,8  |
| 25–34             | 1,9  | 1,8  | 2,2  | 2,6  | 2,3  | 2,0  | 2,0  |
| 35–44             | 1,1  | 1,2  | 1,4  | 1,6  | 1,3  | 1,1  | 1,1  |
| 45–54             | 1,0  | 1,1  | 1,1  | 1,4  | 1,3  | 1,2  | 1,2  |
| 55–59             | 1,0  | 1,0  | 1,4  | 2,4  | 2,0  | 1,7  | 1,7  |
| 60–64             | 1,6  | 2,0  | 2,1  | 7,8  | 6,2  | 4,6  | 4,7  |
| 65–74             | 2,8  | 2,1  | 0,0  | 3,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  |
| 16–74             | 1,8  | 2,0  | 2,3  | 2,9  | 2,4  | 2,0  | 2,0  |
| <i>Båda könen</i> |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 4,3  | 5,5  | 7,6  | 4,6  | 4,0  | 3,4  | 3,5  |
| 20–24             | 2,2  | 2,8  | 3,7  | 6,3  | 5,6  | 4,8  | 4,8  |
| 25–34             | 1,4  | 1,3  | 1,8  | 2,7  | 2,4  | 2,0  | 2,0  |
| 35–44             | 0,9  | 0,9  | 1,1  | 1,6  | 1,3  | 1,1  | 1,1  |
| 45–54             | 0,9  | 0,9  | 1,0  | 1,6  | 1,4  | 1,2  | 1,2  |
| 55–59             | 1,2  | 1,0  | 1,2  | 2,3  | 2,0  | 1,7  | 1,7  |
| 60–64             | 1,8  | 2,2  | 2,2  | 6,3  | 5,5  | 4,7  | 4,7  |
| 65–74             | 2,8  | 3,4  | 0,0  | 1,1  | 0,0  | 0,0  | 0,0  |
| 16–74             | 1,5  | 1,6  | 2,0  | 2,8  | 2,4  | 2,0  | 2,0  |

## Tabell 5 Antal sysselsatta personer 1970–2000. Tusental

*Number of persons employed 1970–2000.  
Thousands*

| Kön och ålder     | 1970  | 1975  | 1980  | 1985  | 1990  | 1995  | 2000  |
|-------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <i>Män</i>        |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 116   | 125   | 118   | 104   | 88    | 68    | 66    |
| 20–24             | 253   | 233   | 232   | 230   | 239   | 229   | 202   |
| 25–34             | 528   | 613   | 598   | 533   | 540   | 561   | 555   |
| 35–44             | 445   | 448   | 532   | 615   | 601   | 555   | 559   |
| 45–54             | 494   | 464   | 419   | 421   | 501   | 587   | 573   |
| 55–59             | 227   | 218   | 217   | 187   | 176   | 193   | 246   |
| 60–64             | 181   | 171   | 156   | 145   | 127   | 120   | 131   |
| 65–74             | 91    | 69    | 55    | 42    | 35    | 26    | 17    |
| 16–74             | 2 335 | 2 342 | 2 327 | 2 276 | 2 306 | 2 338 | 2 349 |
| <i>Kvinnor</i>    |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 106   | 110   | 111   | 107   | 93    | 74    | 72    |
| 20–24             | 205   | 197   | 213   | 215   | 222   | 214   | 189   |
| 25–34             | 315   | 431   | 485   | 478   | 499   | 525   | 527   |
| 35–44             | 304   | 345   | 439   | 548   | 561   | 526   | 537   |
| 45–54             | 337   | 371   | 369   | 387   | 467   | 559   | 562   |
| 55–59             | 134   | 150   | 175   | 165   | 167   | 186   | 242   |
| 60–64             | 86    | 93    | 98    | 108   | 105   | 108   | 114   |
| 65–74             | 32    | 25    | 16    | 14    | 14    | 14    | 13    |
| 16–74             | 1 519 | 1 720 | 1 906 | 2 022 | 2 129 | 2 205 | 2 255 |
| <i>Båda könen</i> |       |       |       |       |       |       |       |
| 16–19             | 222   | 235   | 229   | 211   | 181   | 143   | 138   |
| 20–24             | 459   | 430   | 445   | 445   | 461   | 443   | 391   |
| 25–34             | 842   | 1 044 | 1 083 | 1 011 | 1 039 | 1 086 | 1 082 |
| 35–44             | 749   | 793   | 971   | 1 163 | 1 162 | 1 081 | 1 096 |
| 45–54             | 831   | 835   | 788   | 809   | 967   | 1 145 | 1 134 |
| 55–59             | 361   | 368   | 392   | 352   | 343   | 378   | 488   |
| 60–64             | 267   | 264   | 253   | 252   | 232   | 227   | 245   |
| 65–74             | 123   | 94    | 71    | 56    | 49    | 39    | 29    |
| 16–74             | 3 854 | 4 062 | 4 232 | 4 299 | 4 435 | 4 543 | 4 604 |

Uppgifterna är avrundade var för sig, varför summorna inte alltid stämmer med delarna.

## Tabell 6 Antal arbetslösa 1970–2000. Tusental

*Number of unemployed persons 1970–2000.  
Thousands*

| Kön och ålder     | 1970 | 1975 | 1980 | 1985 | 1990 | 1995 | 2000 |
|-------------------|------|------|------|------|------|------|------|
| <i>Män</i>        |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 4    | 5    | 8    | 5    | 4    | 2    | 2    |
| 20–24             | 5    | 5    | 8    | 16   | 14   | 12   | 10   |
| 25–34             | 5    | 6    | 9    | 15   | 13   | 11   | 11   |
| 35–44             | 3    | 3    | 5    | 9    | 8    | 6    | 6    |
| 45–54             | 5    | 3    | 4    | 7    | 7    | 7    | 7    |
| 55–59             | 3    | 2    | 2    | 4    | 4    | 3    | 4    |
| 60–64             | 4    | 4    | 4    | 8    | 7    | 6    | 6    |
| 65–74             | 3    | 3    | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| 16–74             | 32   | 32   | 40   | 65   | 56   | 48   | 48   |
| <i>Kvinnor</i>    |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 6    | 8    | 11   | 5    | 4    | 2    | 3    |
| 20–24             | 5    | 7    | 9    | 14   | 13   | 11   | 10   |
| 25–34             | 6    | 8    | 11   | 13   | 12   | 11   | 11   |
| 35–44             | 4    | 4    | 6    | 9    | 7    | 6    | 6    |
| 45–54             | 3    | 4    | 4    | 5    | 6    | 7    | 7    |
| 55–59             | 1    | 2    | 3    | 4    | 3    | 3    | 4    |
| 60–64             | 1    | 2    | 2    | 9    | 7    | 5    | 6    |
| 65–74             | 1    | 1    | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| 16–74             | 27   | 36   | 45   | 60   | 52   | 45   | 45   |
| <i>Båda könen</i> |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 10   | 14   | 19   | 10   | 8    | 5    | 5    |
| 20–24             | 10   | 12   | 17   | 30   | 27   | 22   | 20   |
| 25–34             | 12   | 14   | 20   | 28   | 25   | 22   | 22   |
| 35–44             | 7    | 7    | 11   | 18   | 15   | 12   | 12   |
| 45–54             | 8    | 7    | 8    | 13   | 13   | 14   | 14   |
| 55–59             | 4    | 4    | 5    | 8    | 7    | 7    | 8    |
| 60–64             | 5    | 6    | 6    | 17   | 14   | 11   | 12   |
| 65–74             | 4    | 3    | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| 16–74             | 59   | 67   | 86   | 125  | 109  | 93   | 93   |

Uppgifterna är avrundade var för sig, varför summorna inte alltid stämmer med delarna.

## Tabell 7 Frånvaro (exkl semester) 1970–2000. Procent av sysselsatta

*Absence from work (vacation not included) 1970–2000.*

*Per cent of persons employed*

| Kön och ålder     | 1970 | 1975 | 1980 | 1985 | 1990 | 1995 | 2000 |
|-------------------|------|------|------|------|------|------|------|
| <i>Män</i>        |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 5,4  | 8,6  | 9,6  | 6,9  | 6,9  | 6,9  | 6,9  |
| 20–24             | 11,4 | 11,3 | 11,7 | 10,6 | 10,6 | 10,6 | 10,6 |
| 25–34             | 4,6  | 5,1  | 6,3  | 6,4  | 6,4  | 6,4  | 6,4  |
| 35–44             | 4,5  | 5,0  | 4,9  | 4,7  | 4,7  | 4,7  | 4,7  |
| 45–54             | 5,3  | 6,1  | 5,7  | 5,5  | 5,5  | 5,5  | 5,5  |
| 55–59             | 7,1  | 7,8  | 7,1  | 7,8  | 7,8  | 7,8  | 7,8  |
| 60–64             | 8,2  | 10,3 | 12,0 | 11,1 | 11,1 | 11,1 | 11,1 |
| 65–74             | 9,8  | 8,5  | 5,5  | 6,3  | 6,3  | 6,3  | 6,3  |
| 16–74             | 6,2  | 6,8  | 7,0  | 6,6  | 6,6  | 6,6  | 6,6  |
| <i>Kvinnor</i>    |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 4,6  | 5,1  | 5,4  | 5,2  | 5,2  | 5,2  | 5,2  |
| 20–24             | 8,1  | 11,3 | 13,9 | 13,7 | 13,7 | 13,7 | 13,7 |
| 25–34             | 9,8  | 12,6 | 16,3 | 19,1 | 20,0 | 21,0 | 21,0 |
| 35–44             | 6,2  | 7,4  | 8,9  | 8,9  | 8,9  | 8,9  | 8,9  |
| 45–54             | 6,9  | 6,6  | 7,9  | 8,0  | 8,0  | 8,0  | 8,0  |
| 55–59             | 7,4  | 8,8  | 9,8  | 9,8  | 9,8  | 9,8  | 9,8  |
| 60–64             | 8,3  | 8,8  | 11,1 | 12,9 | 12,9 | 12,9 | 12,9 |
| 65–74             | 8,7  | 7,4  | 4,9  | 10,0 | 10,0 | 10,0 | 10,0 |
| 16–74             | 7,5  | 9,0  | 11,1 | 11,8 | 11,9 | 12,2 | 12,1 |
| <i>Båda könen</i> |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 5,0  | 7,0  | 7,6  | 6,0  | 6,0  | 6,0  | 6,0  |
| 20–24             | 10,0 | 11,3 | 12,7 | 12,1 | 12,1 | 12,1 | 12,1 |
| 25–34             | 6,6  | 8,2  | 10,8 | 12,4 | 12,9 | 13,5 | 13,5 |
| 35–44             | 5,2  | 6,0  | 6,7  | 6,7  | 6,7  | 6,7  | 6,8  |
| 45–54             | 6,0  | 6,3  | 6,7  | 6,7  | 6,7  | 6,7  | 6,7  |
| 55–59             | 7,2  | 8,2  | 8,3  | 8,7  | 8,8  | 8,8  | 8,8  |
| 60–64             | 8,3  | 9,8  | 11,7 | 11,9 | 11,9 | 12,0 | 11,9 |
| 65–74             | 9,6  | 8,2  | 5,3  | 7,2  | 7,4  | 7,6  | 7,9  |
| 16–74             | 6,8  | 7,7  | 8,9  | 9,0  | 9,1  | 9,3  | 9,3  |

## Tabell 8 Genomsnittlig veckoarbetstid 1970–2000. Timmar

*Average working hours per week 1970–2000*

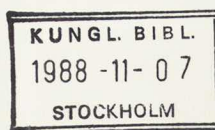
| Kön och ålder     | 1970 | 1975 | 1980 | 1985 | 1990 | 1995 | 2000 |
|-------------------|------|------|------|------|------|------|------|
| <i>Män</i>        |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 38,9 | 35,9 | 34,5 | 33,0 | 32,0 | 31,0 | 31,0 |
| 20–24             | 41,8 | 39,2 | 38,7 | 39,2 | 39,2 | 38,7 | 38,2 |
| 25–34             | 43,8 | 41,1 | 40,5 | 40,8 | 40,8 | 40,5 | 40,2 |
| 35–44             | 44,9 | 42,2 | 41,7 | 42,2 | 42,2 | 41,7 | 41,2 |
| 45–54             | 45,1 | 42,5 | 41,4 | 41,9 | 41,9 | 41,4 | 40,9 |
| 55–59             | 44,0 | 42,1 | 40,7 | 41,1 | 41,1 | 40,7 | 40,3 |
| 60–64             | 42,0 | 41,0 | 37,0 | 38,0 | 37,0 | 37,0 | 37,0 |
| 65–74             | 36,5 | 34,7 | 29,1 | 28,4 | 28,4 | 28,4 | 28,4 |
| 16–74             | 43,5 | 41,0 | 40,0 | 40,5 | 40,6 | 40,3 | 40,0 |
| <i>Kvinnor</i>    |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 36,8 | 33,2 | 30,8 | 28,3 | 27,0 | 26,0 | 26,0 |
| 20–24             | 37,0 | 35,2 | 34,3 | 34,7 | 35,1 | 34,7 | 34,3 |
| 25–34             | 32,2 | 31,5 | 30,7 | 32,1 | 33,5 | 32,1 | 30,7 |
| 35–44             | 31,5 | 30,7 | 30,6 | 32,4 | 34,2 | 32,4 | 30,6 |
| 45–54             | 32,0 | 31,3 | 31,2 | 32,4 | 33,6 | 32,4 | 31,2 |
| 55–59             | 31,0 | 30,5 | 30,9 | 31,3 | 31,7 | 31,3 | 30,9 |
| 60–64             | 30,0 | 29,1 | 26,8 | 29,5 | 26,8 | 26,8 | 26,8 |
| 65–74             | 27,8 | 25,6 | 24,9 | 18,0 | 18,0 | 18,0 | 18,0 |
| 16–74             | 32,8 | 31,5 | 30,9 | 32,0 | 33,0 | 31,9 | 30,7 |
| <i>Båda könen</i> |      |      |      |      |      |      |      |
| 16–19             | 37,9 | 34,6 | 32,7 | 30,5 | 29,4 | 28,4 | 28,4 |
| 20–24             | 39,7 | 37,4 | 36,6 | 37,1 | 37,3 | 36,8 | 36,4 |
| 25–34             | 39,6 | 37,3 | 36,4 | 37,0 | 37,6 | 36,8 | 36,0 |
| 35–44             | 39,5 | 37,3 | 36,8 | 37,7 | 38,4 | 37,3 | 36,1 |
| 45–54             | 39,8 | 37,6 | 36,8 | 37,4 | 38,0 | 37,1 | 36,2 |
| 55–59             | 39,0 | 37,4 | 36,4 | 36,6 | 36,6 | 36,1 | 35,7 |
| 60–64             | 38,0 | 36,8 | 33,1 | 34,4 | 32,4 | 32,2 | 32,3 |
| 65–74             | 34,2 | 32,2 | 28,1 | 26,0 | 25,4 | 24,9 | 24,0 |
| 16–74             | 39,3 | 37,1 | 36,0 | 36,6 | 37,0 | 36,3 | 35,6 |

## Tabell 9 Totalt antal utförda arbetstimmar samt årsarbetstid per sysselsatt 1970–2000

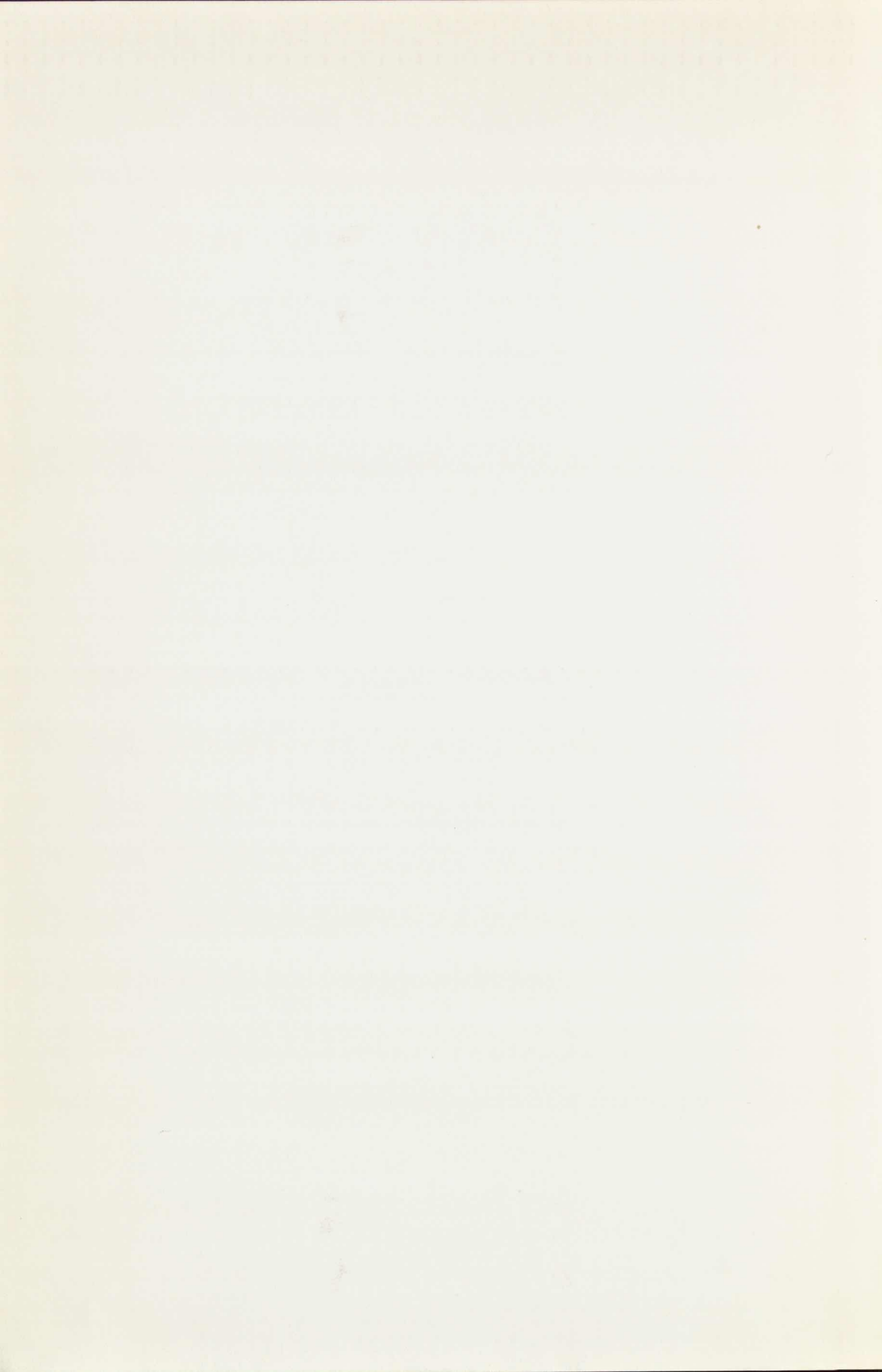
*Total number of hours worked and hours worked per year  
per person employed 1970–2000*

| År                        | Antal arbetstimmar<br>(miljoner timmar) | Årsarbetstid per<br>sysselsatt (timmar) |
|---------------------------|---|---|
| <i>Faktiska uppgifter</i> |   |   |
| 1970                      | 6 351                                   | 1 644                                   |
| 1971                      | 6 225                                   | 1 614                                   |
| 1972                      | 6 095                                   | 1 575                                   |
| 1973                      | 6 064                                   | 1 560                                   |
| 1974                      | 6 110                                   | 1 542                                   |
| 1975                      | 6 139                                   | 1 518                                   |
| 1976                      | 6 199                                   | 1 528                                   |
| 1977                      | 6 109                                   | 1 502                                   |
| 1978                      | 5 981                                   | 1 464                                   |
| 1979                      | 6 025                                   | 1 453                                   |
| 1980                      | 6 039                                   | 1 440                                   |
| 1981                      | 6 016                                   | 1 432                                   |
| 1982                      | 6 059                                   | 1 446                                   |
| 1983                      | 6 111                                   | 1 455                                   |
| 1984                      | 6 171                                   | 1 457                                   |
| 1985                      | 6 252                                   | 1 461                                   |
| <i>Prognos</i>            |   |   |
| 1990                      | 6 527                                   | 1 478                                   |
| 1995                      | 6 542                                   | 1 446                                   |
| 2000                      | 6 488                                   | 1 415                                   |

*Anmärkning:* Faktiska uppgifter enligt SCBs nationalräkenskaper (NR), exklusive de värnpliktiga. Årsarbetstiden per sysselsatt har framräknats med hjälp av NRs (och för prognosperioden NR-anpassat) antal sysselsatta, vilket avviker något från AKUs.







**Vill du veta mer om innehållet i denna bok kontakta då  
någon av följande personer**

Hans Eriksson, tel 08-783 48 25

Monica Hultin, tel 08-783 48 23

# Sveriges arbetskraft

## Prognos till år 2000

- Kvinnornas förvärvsfrekvens har ökat stadigt under lång tid och alltmer närmat sig männens. När når de ikapp?
- Den yrkesverksamma perioden i människors liv har kortats av alltmer genom att utbildningstiden förlängts och pensionsåldern sänkts. Kommer denna utveckling att fortsätta?
- Den långsiktiga trenden mot allt kortare arbetstid har brutits under de senaste åren. Är det en effekt av den dåliga löneutvecklingen under de senaste tio åren eller vad ligger bakom?

Dessa är några av de centrala frågorna i de beräkningar av den framtida tillgången på arbetskraft som presenteras i denna rapport. Rapporten har utarbetats vid prognosinstitutet vid SCBs avdelning för arbetsmarknadsstatistik som underlag för finansdepartementets långtidsutredning (LU 87).



SCBs publikationer kan köpas från SCB, **Distributionen**, 701 89 Örebro, tfn 019 - 14 03 20. De kan också köpas i bokhandeln eller i »**Statistikbutiken**« Karlavägen 100, Stockholm. Beställ gärna **Publikationskatalog från Statistiska centralbyrån 1987**. Den ger en överblick över publiceringen.

ISBN 91-618-0162-3  
ISSN 0283-3719